

Besluit van de Autoriteit Consument en Markt als bedoeld in artikel 12h van de Instellingswet Autoriteit Consument en Markt

Ons kenmerk : ACM/UIT/600173
Zaaknummer : ACM/22/180065
Datum : 6 juli 2023

Samenvatting

Na de start van een onderzoek van de Autoriteit Consument en Markt (hierna: de ACM) naar een mogelijke overtreding van het verbod op marktmanipulatie uit artikel 5 REMIT¹ door Eneco Energy Trade B.V. (hierna: EET) op 7 maart 2022, heeft EET een aanvraag ingediend tot het bindend verklaren van een door EET gedane toezegging. In dit besluit verklaart de ACM de toezeggingsaanvraag van EET bindend.

De mogelijke overtreding van het verbod op marktmanipulatie zat in een foutief geplaatste order door EET tijdens een balanceringsactie van Gasunie Transport Services (hierna: GTS) op de gasmarkt en onjuiste opvolging daarna. EET plaatst een order met een prijs die tien keer hoger ligt dan bedoeld (een nul teveel). EET heeft deze typefout direct na plaatsing opgemerkt, maar had geen tijd om deze order nog aan te passen. GTS voert (als prijsnemer) deze order uit als onderdeel van de balanceringsactie. Vervolgens heeft EET geen actie ondernomen om het vermoedelijk onjuiste of misleidende signaal dat met de foutieve order naar de markt ging, ongedaan te maken. GTS voert een uur later een volgende balanceringsactie uit. Prijzen tijdens deze balanceringsactie lagen op een vergelijkbaar hoog niveau als de prijs van de foutieve order van EET. Andere marktdeelnemers hebben hierover achteraf verklaard dat de reden voor deze hoge prijzen de (uitgevoerde) order met de hoge prijs tijdens de eerste balanceringsactie was. Marktdeelnemers gingen ervanuit dat de foutieve order, mede gelet op de onzekerheid in de markt door onder meer de geopolitieke omstandigheden, de op dat moment geldende marktomstandigheden weerspiegelde. Ook EET ging mee met het plaatsen van orders tegen deze hoge prijzen. EET is op dat moment de enige marktdeelnemer die weet, of kon weten, dat deze prijzen (mede) het gevolg zijn van de foutieve order van EET. Het gevolg van dit alles is dat de handel en prijzen, als onderdeel van de balanceringsacties op 7 maart 2022, waarschijnlijk niet het resultaat waren van een integer proces van vraag en aanbod.

EET erkent dat zij fouten heeft gemaakt op 7 maart 2022, waaronder het niet wegnemen van mogelijk onjuiste of misleidende signalen. EET zegt toe een reeks structurele maatregelen te nemen om de kans op foutieve orders of transacties te verkleinen en, in het geval dit toch gebeurt, om de juiste handelingen uit te voeren om een onjuist of misleidend signaal aan de markt ongedaan te maken. Ook zegt EET toe het door haar oneigenlijk genoten voordeel tijdens de twee balanceringsacties op 7 maart 2022 via GTS terug te betalen aan de andere veroorzakers van de onbalans op 7 maart 2022, waarmee de schade voor deze marktdeelnemers deels beperkt kan worden. De ACM acht de toezegging van EET doeltreffend, controleerbaar en doelmatig en verklaart daarom de toezegging van EET bindend.

---

¹ Afkorting van *Regulation on wholesale Energy Market Integrity and Transparency*. Dit betreft Verordening (EU) nr. 1227/2011 van 25 oktober 2011 betreffende de integriteit en transparantie van de groothandelsmarkt voor energie (hierna: REMIT).

1 Aanvraag

1. Op 28 juni 2023 heeft de ACM een aanvraag ontvangen, als bedoeld in artikel 12h van de Instellingswet Autoriteit Consument en Markt (hierna: Instellingswet), van EET.² Dit betreft een aanvraag tot het bindend verklaren van een door EET gedane toezegging.
2. EET doet deze aanvraag (mede) naar aanleiding van een onderzoek van de ACM naar (een) mogelijke overtreding(en) van het verbod op marktmanipulatie in artikel 5 REMIT door EET. Dit onderzoek richt zich op (handels)gedrag van EET op 7 maart 2022 rond de balanceringsacties van GTS om 08.21 uur en 09.21 uur op de gasbeurs van ICE Endex betreffende TTF³ *Next Hour*-producten.
3. De ACM beoordeelt in dit besluit de aanvraag van EET. In hoofdstuk 2 beschrijft de ACM de relevante feiten en omstandigheden voor de beoordeling van de aanvraag. In hoofdstuk 3 gaat de ACM in op het wettelijk kader rond marktmanipulatie en foutieve orders;. In hoofdstuk 4 staat het wettelijk kader rondom toezeggingen. In hoofdstuk 5 is een zakelijke weergave van de toezegging opgenomen. In hoofdstuk 6 beoordeelt de ACM de feiten en beoordeelt de ACM de toezegging op doeltreffendheid, controleerbaarheid en doelmatigheid. Ten slotte staat in hoofdstuk 6 de bindendverklaring van de toezegging tot 1 april 2024. In bijlage 1 bij dit besluit is een overzicht van het verloop van de procedure te vinden. Bijlage 2 is de toezeggingsaanvraag van EET.

2 Relevante feiten en omstandigheden

2.1 Balanceringsregime

4. GTS is de landelijke netbeheerder voor gastransport in Nederland. Als Nederlandse gasnetbeheerder is GTS verantwoordelijk voor het beheer, de werking en de ontwikkeling van het gastransportnet in Nederland. GTS is op basis van de Gaswet onder andere verplicht tot het monitoren van de balans in het door haar beheerde netwerk.
5. Het gastransportnet moet *in balans* zijn om het gas veilig en doelmatig te kunnen transporteren. In balans betekent dat het gastransportnetwerk op de juiste druk blijft en dat er per saldo niet meer gas aan het net wordt onttrokken dan wordt ingevoerd of andersom. Netgebruikers zijn zelf verantwoordelijk om hun invoedingen in balans te brengen met hun onttrekkingen. Er bestaat een marktgericht correctiemechanisme (een *balanceringsactie*) dat in werking treedt als netgebruikers onvoldoende hun portfolio's in balans brengen en de onbalans in het systeem te ver oploopt. GTS voert bij een balanceringsactie een restbalanceringsactie uit door gas te kopen of te verkopen om de balans te herstellen. GTS koopt of verkoopt gas op de TTF gasbeurs van ICE Endex.
6. De netgebruikers die de systeemonbalans veroorzaken zijn de netgebruikers met een onbalanspositie in dezelfde richting als de systeemonbalans. Deze netgebruikers betalen voor de kosten van het gas dat GTS inkoopt om de onbalans op te heffen of ontvangen de opbrengst van het gas dat GTS verkoopt om de onbalans op te heffen. Het gas dat GTS koopt of verkoopt in een balanceringsactie, rekent zij naar rato van de individuele onbalanspositie van een gebruiker door. Zo blijft GTS financieel neutraal; ze ontvangt (betaalt) hetzelfde bedrag van (aan) onbalansveroorzakers als ze betaalt (ontvangt) voor de inkoop (verkoop) van gas.

---

² ACM/IN/784042, E-mail van EET aan de ACM met getekende toezeggingsaanvraag van 28 juni 2023.

³ Afkorting van *Title Transfer Facility*. De Nederlandse virtuele handelsplaats voor aardgas (hierna: TTF).

7. De som van de onbalansposities van alle netgebruikers geeft de balanssituatie van het totale landelijke net weer. Dit wordt het Systeem Balans Signaal (hierna: SBS) genoemd. Netgebruikers hebben continu zicht in de eigen onbalanspositie en het SBS.⁴
8. Om te bepalen of er een balanceringsactie nodig is, is de balanspositie van het landelijke gastransportnet verdeeld in vier zones: de donkergroene zone, de lichtgroene zone, de oranje zone en de rode zone. Op basis van de verwachte transportbelasting, bepaalt GTS de omvang van de zones per uur. GTS bepaalt vervolgens of en welke actie nodig is, op basis van waar het (voorspelde) SBS zich in de vier zones bevindt:⁵
  - Donkergroene zone: zolang het voorspelde SBS in de donkergroene zone blijft, zal GTS geen balanceringsactie ondernemen.
  - Lichtgroene zone: wanneer het voorspelde SBS in de lichtgroene zone komt of blijft, zal GTS een balanceringsactie ondernemen waarin GTS TTF einde dag-producten zal (ver)kopen (hierna: *Within Day*-balanceringsactie); tenzij de onbalans (de absolute waarde van het SBS) kleiner is dan in het voorgaande uur.
  - Oranje zone: wanneer het voorspelde SBS in de oranje zone komt of blijft, zal GTS een balanceringsactie ondernemen waarin GTS TTF *Next Hour*-producten zal (ver)kopen (hierna: *Next Hour*-balanceringsactie).
  - Rode zone: wanneer het voorspelde SBS in de rode zone komt of blijft, onderneemt GTS ook een *Next Hour*-balanceringsactie. Als GTS verwacht dat dit onvoldoende effect zal hebben, kan zij een noodsituatie uitroepen. GTS kan dan eventueel gecontracteerde middelen voor noodsituaties inzetten of instructies geven om de invoeding of de afname te wijzigen.
9. Bij een *Within Day*-balanceringsactie maakt GTS gebruik van TTF einde dag-producten. Dit betekent dat levering plaatsvindt in gelijke delen tot einde gasdag vanaf vier uur ná het uur van de opdracht. Bijvoorbeeld: als GTS in een *Within Day*-balanceringsactie om 07:21 uur gas koopt, leidt dat tot gas dat aan het net geleverd wordt vanaf 11:00 uur tot 06:00 uur. Met een *Next Hour*-balanceringsactie verhandelt GTS het product waarbij de levering plaatsvindt vanaf het eerst volgende uur nadat de transactie tot stand is gekomen tot het uur daarna (één uur levering). Voorbeeld: als om 08:21 uur een transactie via het TTF *Next Hour*-product plaatsvindt, is de leveringsperiode van 09:00 uur tot 10:00 uur.
10. Bij het uitvoeren van een balanceringsactie heeft GTS een vaste procedure. GTS maakt elke vijf minuten een voorspelling van het SBS aan het einde van het uur. Als de verwachting is dat het totale gastransportnet te veel uit balans raakt, onderneemt GTS de volgende stappen:
  - GTS stuurt tien minuten na het uur een eerste aankondiging naar de marktpartijen en plaatst een *request for quote* (RfQ) op het handelsplatform van ICE Endex. Met een RfQ laat GTS aan de markt weten dat zij gas moet kopen of verkopen, hoeveel gas het betreft en voor welk product, om zo marktdeelnemers te stimuleren orders te plaatsen.
  - Als de voorspelde SBS om vijftien minuten na het uur nog steeds buiten een bepaalde zone terecht komt, plaatst GTS een tweede RfQ.
  - Als het voorspelde SBS om 20 minuten na het uur nog steeds buiten een bepaalde zone terecht komt, zal GTS overgaan tot het kopen of verkopen (afhankelijk van de richting waarop het systeem in onbalans is) van gas op het handelsplatform van ICE Endex. Het exacte moment waarop GTS de balanceringsactie uitvoert, is gerandomiseerd tussen 21 en 22 minuten na het uur.

---

⁴ Via Gasport of B2B, zie <https://www.gasunietransportservices.nl/gasport-b2b-certificaten/gasport-en-b2b>. GTS publiceert het SBS ook op haar website: <https://www.gasunietransportservices.nl/shippers/balanceringsregime/sbs-en-pos/actual>.

⁵ Zie ook artikel 4.1.4.1 van de Transportcode gas LNB.

11. Als GTS overgaat tot het kopen of verkopen van producten als onderdeel van de balanceringsactie, zal zij zogenaamde *market orders* plaatsen. Dit zijn orders zonder prijsvoorwaarde. Dit betekent dat GTS elke prijs zal accepteren. De prijs is alleen beperkt door de door ICE Endex bepaalde minimum en maximumprijs voor producten, respectievelijk -€3.000 tot €3.000.⁶ Hierbij voert GTS transacties uit tegen de gunstigste aangeboden prijzen die nodig zijn om het door GTS gevraagde volume te vullen. GTS start bij verkoopacties dus met de verkoop tegen de hoogste beschikbare prijzen en bij koopacties met de koop tegen de laagste beschikbare prijzen. GTS is dus geen gewone marktdeelnemer, omdat de prijs voor haar geen doorslaggevend punt is. GTS is prijsnemer.

2.2 Feiten

12. De ACM stelt de volgende feiten vast met betrekking tot, en gerelateerd aan, de gedragingen van EET op 7 maart 2022 rond balanceringsacties van Gasunie Transport Services om 08.21 uur en 09.21 uur op de gasbeurs van ICE Endex betreffende TTF *Next Hour*-producten. Alle tijden die in dit besluit worden genoemd zijn in Midden-Europese Tijd (CET), tenzij anders is vermeld. De handelsdata genoemd in dit hoofdstuk is afkomstig van ICE Endex.⁷
13. De gasmarkt op en rond 7 maart 2022 werd gekenmerkt door een aantal ontwikkelingen, waardoor de prijzen op de TTF *Next Hour*-markt relatief hoog waren. Los van de balanceringsacties op van 7 maart 2022 zelf, leidden onderstaande factoren in ieder geval tot hoge prijzen in die periode.⁸
  - Onzekerheid over gaslevering door de oorlog tussen Rusland en Oekraïne en de sancties tegen Rusland leidden tot meer onzekerheid over de marktprijs.
  - De hoge prijzen op de TTF voor gaslevering in de zomer leidden tot een lage vulgraad van de gasopslagen.
  - Het einde van de winter leidde eveneens tot een lage vulgraad van de gasopslagen.
  - In zijn algemeenheid waren de openingsprijzen op veel grondstoffenmarkten hoger op 7 maart 2022.
  - De ochtend van 7 maart 2022 was relatief koud, waardoor er meer vraag was naar gas.
14. Het gasnet van GTS is in de ochtend van 7 maart 2022 in onbalans. Om 07:21 uur voert GTS een *Within Day*-balanceringsactie uit. De (voorspelde) systeemonbalans wordt echter groter en belandt in de zone waarbij een *Next Hour*-balanceringsactie nodig is. GTS voert daarom om 08:21 uur een eerste *Next Hour*-balanceringsacties uit (hierna ook: de eerste balanceringsactie). Omdat de systeemonbalans niet voldoende verkleind wordt, voert GTS een uur later - om 09:21 uur – een tweede *Next Hour*-balanceringsactie uit (hierna ook: de tweede balanceringsactie).

2.2.1 Handel tijdens de twee *Next Hour*-balanceringsacties

2.2.1.1 De eerste balanceringsactie

15. Door een onbalans in het gasnet voert GTS een eerste *Next Hour*-balanceringsactie uit. Dit doet GTS volgens haar vaste procedure, zoals uitgelegd in randnummer 10. GTS verzoekt marktdeelnemers via het proces van twee RfQ's (om 08:10 uur en 08:15 uur) om biedingen op het handelsplatform van ICE Endex te plaatsen. GTS gaat vervolgens over tot het kopen van gas. Zij doet dat op het platform van ICE Endex door *Next Hour*-producten te kopen.

---

⁶ Zie de *price range* voor de TTF gasmarkt op de website van ICE Endex: <https://www.ice.com/products/31435802/Dutch-TTF-Gas-Spot>

⁷ ACM/IN/690692 (bijlage: Attachment 2 The TTF Next Hour orders on 7 March 2022), Order- en transactiedata van TTF *Next Hour*-producten op 7 maart 2022.

⁸ ACM/IN/690692 (bijlage: 20220307_ICE_Endex_str.xls), *Suspicious transaction report* van ICE Endex van 19 april 2022.

16. Voor de indicatie van de status van een order op het ICE Endex platform, sluit de ACM hierna aan bij de methodiek die ICE Endex gebruikt. ICE Endex gebruikt vier indicaties voor de status van orders: *active* (actief), *inactive* (inactief), *withdrawn* (verwijderd) en *consummated* (uitgevoerd). Deze indicaties betekenen het volgende:
- een actieve (*active*) order is voor alle partijen zichtbaar in het orderboek en kan verhandeld worden;
  - een inactieve (*inactive*) order is alleen voor de handelaar die de order geplaatst heeft zichtbaar en kan niet verhandeld worden, de order kan geactiveerd worden;
  - een order die is verwijderd (*withdrawn*), is door de handelaar zelf uit het orderboek verwijderd als de status *userkilled* aangeeft of is verhandeld als de status *filled* aangeeft;
  - een uitgevoerde (*consummated*) order is verhandeld, dat wil zeggen gekoppeld aan een tegengestelde order van een andere marktdeelnemer, en heeft dus tot een transactie geleid.
17. Vanaf de eerste RfQ voert EET in chronologische volgorde de volgende handelingen uit op het platform van ICE Endex voor *Next Hour*-producten:
- i) EET plaatst om 08:12:05 uur een inactieve order. Het betreft een prijs van €219 per MWh met een volume van 500 MWh.
  - ii) EET plaatst om 08:12:41 uur een inactieve order. Het betreft een prijs van €229 per MWh met een volume van 500 MWh.
  - iii) EET plaatst om 08:12:59 uur een inactieve order. Het betreft een prijs van €259 per MWh met een volume van 300 MWh.
  - iv) EET zet om 08:21:18 uur de inactieve order genoemd onder i) op actief. Het betreft een prijs van €219 per MWh met een volume van 500 MWh.
  - v) EET zet om 08:21:18 uur de inactieve order genoemd onder ii) op actief. Het betreft een prijs van €229 per MWh met een volume van 500 MWh.
  - vi) EET zet om 08:21:20 uur de inactieve order genoemd onder iii) op actief. Het betreft een prijs van €259 per MWh met een volume van 300 MWh.
  - vii) EET wijzigt om 08:21:31 uur de actieve order genoemd onder iv). Het betreft een wijziging van de prijs van €219 per MWh naar €2.450 per MWh. De order heeft een volume van 500 MWh.
18. GTS plaatst om 08:21:32 uur een *market order* voor 20.896 MWh. Daarvan wordt 7.596 MWh niet gevuld. Dit betekent dat er niet voldoende volume is aangeboden door marktdeelnemers. GTS heeft daarom alle biedingen geaccepteerd die wel zijn geplaatst, waaronder de bieding van EET van 500 MWh voor €2.450 per MWh.
19. Tijdens deze eerste balanceringsactie heeft GTS om 08:21:32 uur in totaal 20 transacties afgesloten. De gewogen gemiddelde prijs van deze balanceringsactie betreft €409,70 per MWh. Een overzicht van de orders die, als onderdeel van deze balanceringsactie, zijn uitgevoerd, zijn in Tabel 1 hieronder zichtbaar. Voor iedere transactie is in de tabel aangegeven wat de laatste "Modificatie Tijd" is. Dit is het tijdstip waarop de order actief is gemaakt of voor het laatst is aangepast. Daarnaast is voor elke order de prijs (afgerond naar hele euro's) en het volume weergegeven. Marktdeelnemers anders dan EET zijn geanonimiseerd, zodat deze informatie niet herleidbaar is naar individuele handelsstrategieën van deze marktdeelnemers.⁹

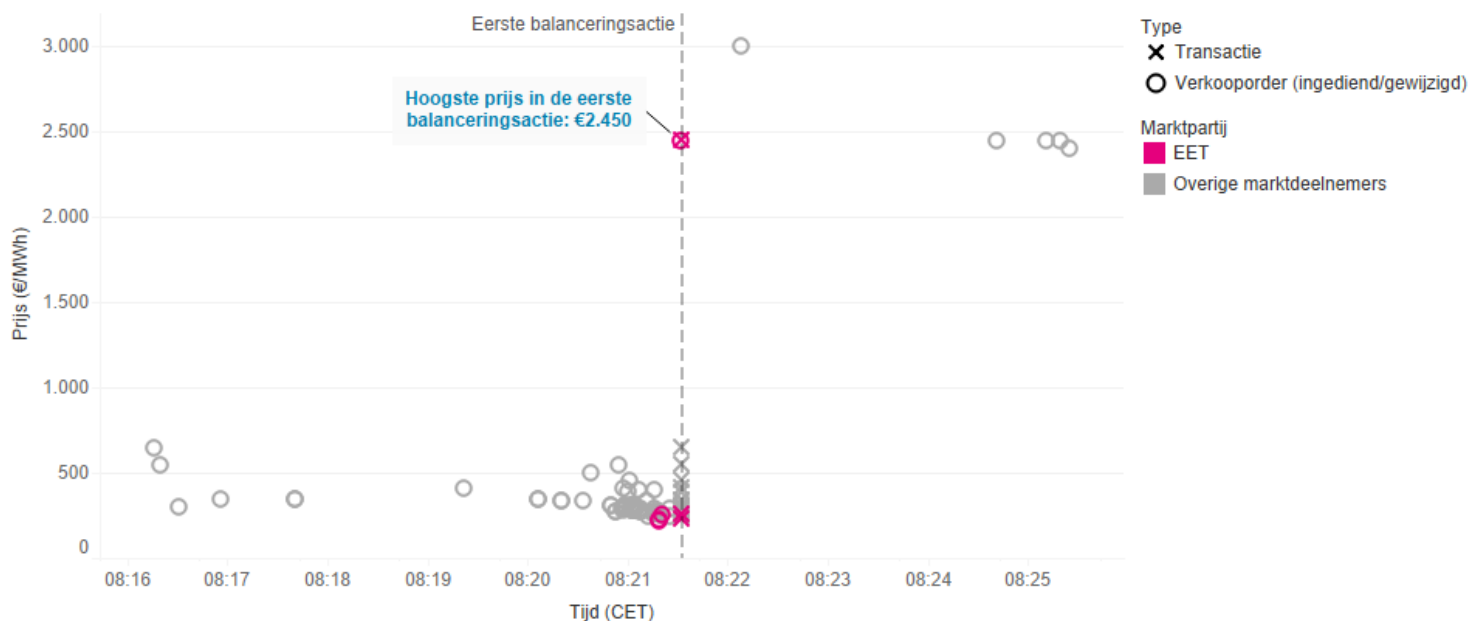
⁹ De niet-anonieme tabel is opgenomen in ACM/UIT/599653, Notitie van de ACM met marktdeelnemers en transactiedata van 4 juli 2023.

Modificatie tijd	Prijs (€)	Volume (MWh)	Marktdeelnemer
08:16:15	650	500	Marktdeelnemer
08:16:20	550	500	Marktdeelnemer
08:19:21	413	500	Marktdeelnemer
08:20:33	340	150	Marktdeelnemer
08:20:49	310	500	Marktdeelnemer
08:20:52	273	250	Marktdeelnemer
08:20:56	290	500	Marktdeelnemer
08:21:00	389	1.000	Marktdeelnemer
08:21:01	459	1.000	Marktdeelnemer
08:21:04	298	500	Marktdeelnemer
08:21:04	309	500	Marktdeelnemer
08:21:11	340	500	Marktdeelnemer
08:21:12	250	600	Marktdeelnemer
08:21:18	273	1.500	Marktdeelnemer
08:21:18	229	500	EET
08:21:19	255	2.000	Marktdeelnemer
08:21:20	259	300	EET
08:21:24	250	500	Marktdeelnemer
08:21:25	290	1.000	Marktdeelnemer
08:21:31	2.450	500	EET

Tabel 1 Orders door GTS geconsumeerd tijdens de balanceringsactie op 7 maart 2022 om 08:21:32 uur (de prijzen zijn afgerond op hele euro's)

20. Het is voor alle marktdeelnemers zichtbaar dat deze orders, waaronder de prijs en het volume, zijn uitgevoerd. Marktdeelnemers zien niet welke marktdeelnemer de order heeft geplaatst of uitgevoerd. Handel op het platform van ICE Endex is anoniem¹⁰.
21. Figuur 1 hieronder laat de prijzen van orders en transacties in *Next Hour*-producten op 7 maart 2022 zien rondom de eerste balanceringsactie. Te zien is dat de order/transactie van EET met een prijs van €2.450 de hoogst geprijsde order/transactie is. De prijs is veel hoger dan de prijzen van de andere transacties tijdens de eerste balanceringsactie. De prijzen van de andere transacties variëren namelijk tussen €229 en €650 per MWh.

¹⁰ Zie de *Market Rules* van Ice Endex: https://www.theice.com/publicdocs/endex/ICE_Endex_Markets_B.V._Rules.pdf.

Figuur 1: prijzen van orders en transacties in Next Hour-producten op 7 maart 2022 rondom de eerste balanceringsactie

22. Vrijwel direct nadat de eerste balanceringsactie is uitgevoerd, plaatsen andere marktdeelnemers, tussen 08:22 uur en 08:25 uur, orders met een prijs tussen €2.400 en €3.000 per MWh op het platform van ICE Endex voor *Next Hour*-producten. Dit is ook zichtbaar in Figuur 1. Deze orders worden overigens kort daarna weer teruggetrokken en waren niet meer zichtbaar op het moment dat de tweede balanceringsactie start.

2.2.1.2 De tweede balanceringsactie

23. Doordat de onbalans in het gasnet van GTS na de eerste balanceringsactie nog niet is opgelost, moet GTS een tweede *Next Hour*-balanceringsactie uitvoeren. Dit doet GTS wederom volgens haar vaste procedure, zoals uitgelegd in randnummer 10. GTS verzoekt marktdeelnemers via het proces van twee RfQ's (om 09:10 uur en 09:15 uur) om biedingen op het handelsplatform van ICE Endex te plaatsen. GTS gaat vervolgens over tot het kopen van gas. Zij doet dat op het platform van ICE Endex door *Next Hour*-producten te kopen.
24. Vanaf de tweede RfQ voert EET in chronologische volgorde de volgende handelingen uit op het platform van ICE Endex voor *Next Hour*-producten:
- i) Vanaf 09:13:15 uur plaatst EET inactieve orders. Er worden in totaal zeven inactieve orders geplaatst. Van zes van deze inactieve orders wordt de prijs en/of het volume gewijzigd. De laatste wijziging van een inactieve order is om 09:20:59 uur.
  - ii) EET zet om 09:21:04 uur een eerste order op actief. Het betreft een order met een prijs van €399 per MWh met een volume van 500MWh.
  - iii) EET zet om 09:21:05 uur een tweede order op actief. Het betreft een order met een prijs van €599 per MWh met een volume van 250 MWh.
  - iv) EET zet om 09:21:06 uur een derde order op actief. Het betreft een order met een prijs van €1.499 per MWh met een volume van 250 MWh.
  - v) EET zet om 09:21:06 uur een vierde order op actief. Het betreft een order met een prijs van €999 per MWh met een volume van 500 MWh.
  - vi) EET zet om 09:21:07 uur een vijfde order op actief. Het betreft een order met een prijs van €1.999 per MWh met een volume van 250 MWh.
  - vii) EET zet om 09:21:07 uur een zesde order op actief. Het betreft een order met een prijs van €2.599 per MWh met een volume van 250 MWh.

- viii) EET zet om 09:21:07 uur een zevende order op actief. Het betreft een order met prijs van €459 per MWh met een volume van 500 MWh.
  - ix) EET wijzigt om 09:21:27 uur de prijs van de order genoemd onder ii) naar €499 per MWh.
  - x) EET wijzigt om 09:21:39 uur de prijs van de order genoemd onder viii) naar €659 per MWh.
25. GTS plaatst om 09:21:48 een *market order* voor 21.694 MWh. Daarvan wordt 7.134 MWh niet gevuld. Dit betekent dat er niet voldoende volume is aangeboden door marktdeelnemers. GTS heeft daarom alle biedingen geaccepteerd die wel zijn geplaatst.
26. In de tweede balanceringsactie heeft GTS in totaal 28 transacties afgesloten. De gewogen gemiddelde prijs van de balanceringsactie betreft €1.414,04 per MWh. Een overzicht van de orders die, als onderdeel van deze balanceringsactie zijn uitgevoerd, zijn in Tabel 2 hieronder zichtbaar. Voor iedere transactie is in de tabel aangegeven wat de laatste "Modificatie tijd" is. Dit is het tijdstip waarop de order actief is gemaakt of voor het laatst is aangepast. Daarnaast is voor elke order de prijs (afgerond naar hele euro's) en het volume weergegeven. Marktdeelnemers anders dan EET zijn geanonimiseerd, zodat deze informatie niet herleidbaar is naar individuele handelsstrategieën van deze marktdeelnemers.¹¹

Modificatie tijd	Prijs (€)	Volume (MWh)	Marktdeelnemer
09:18:22	525	300	Marktdeelnemer
09:19:09	500	350	Marktdeelnemer
09:19:22	2.950	100	Marktdeelnemer
09:19:53	1.988	100	Marktdeelnemer
09:20:20	2.950	500	Marktdeelnemer
09:20:41	600	450	Marktdeelnemer
09:20:43	1.200	60	Marktdeelnemer
09:20:54	1.500	100	Marktdeelnemer
09:20:58	800	100	Marktdeelnemer
09:21:02	750	100	Marktdeelnemer
09:21:03	1.200	500	Marktdeelnemer
09:21:03	335	1.200	Marktdeelnemer
09:21:04	925	1.500	Marktdeelnemer
09:21:05	599	250	EET
09:21:06	1.499	250	EET
09:21:06	999	500	EET
09:21:07	1.999	250	EET
09:21:07	2.599	250	EET
09:21:07	1.499	1.000	Marktdeelnemer
09:21:13	2.500	1.000	Marktdeelnemer
09:21:14	459	750	Marktdeelnemer
09:21:26	450	500	Marktdeelnemer
09:21:27	499	500	EET
09:21:35	3.000	2.000	Marktdeelnemer
09:21:36	750	200	Marktdeelnemer

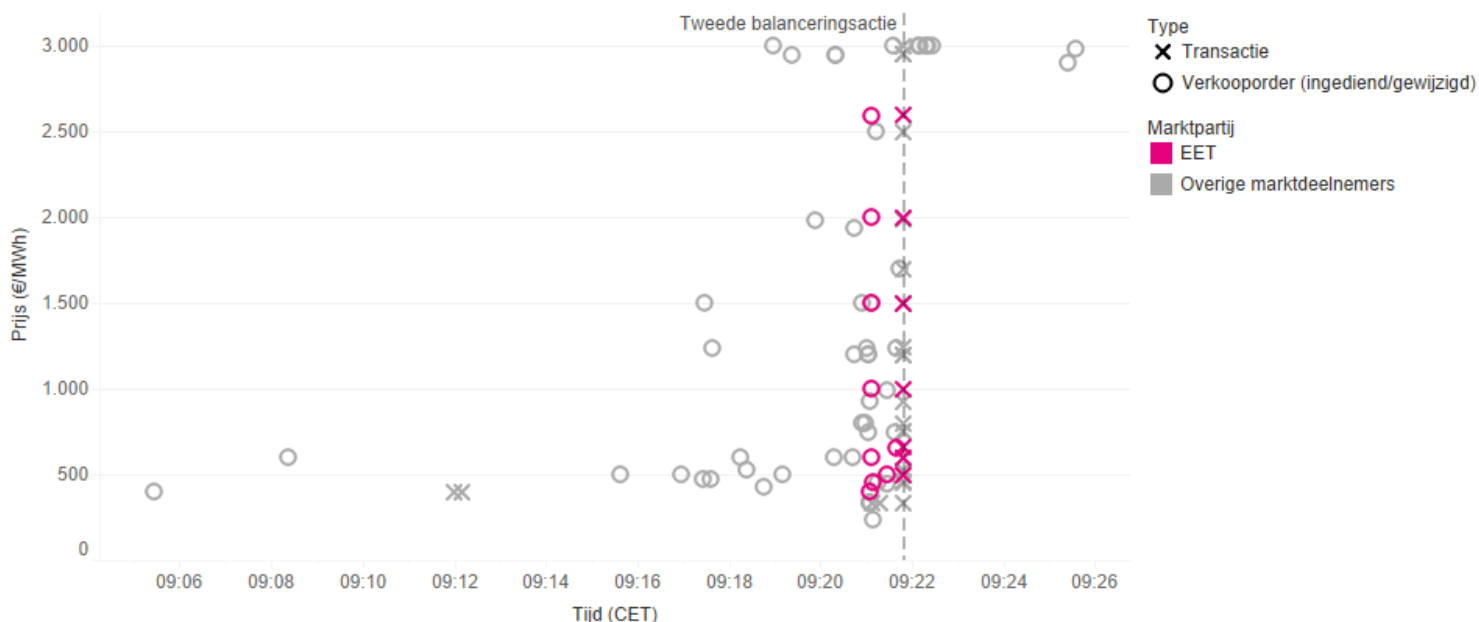
¹¹ De niet-anonieme tabel is opgenomen in ACM/UIT/599653, Notitie van de ACM met marktdeelnemers en transactiedata van 4 juli 2023.

09:21:39	659	500	EET
09:21:39	1.240	750	Marktdeelnemer
09:21:44	1.700	500	Marktdeelnemer

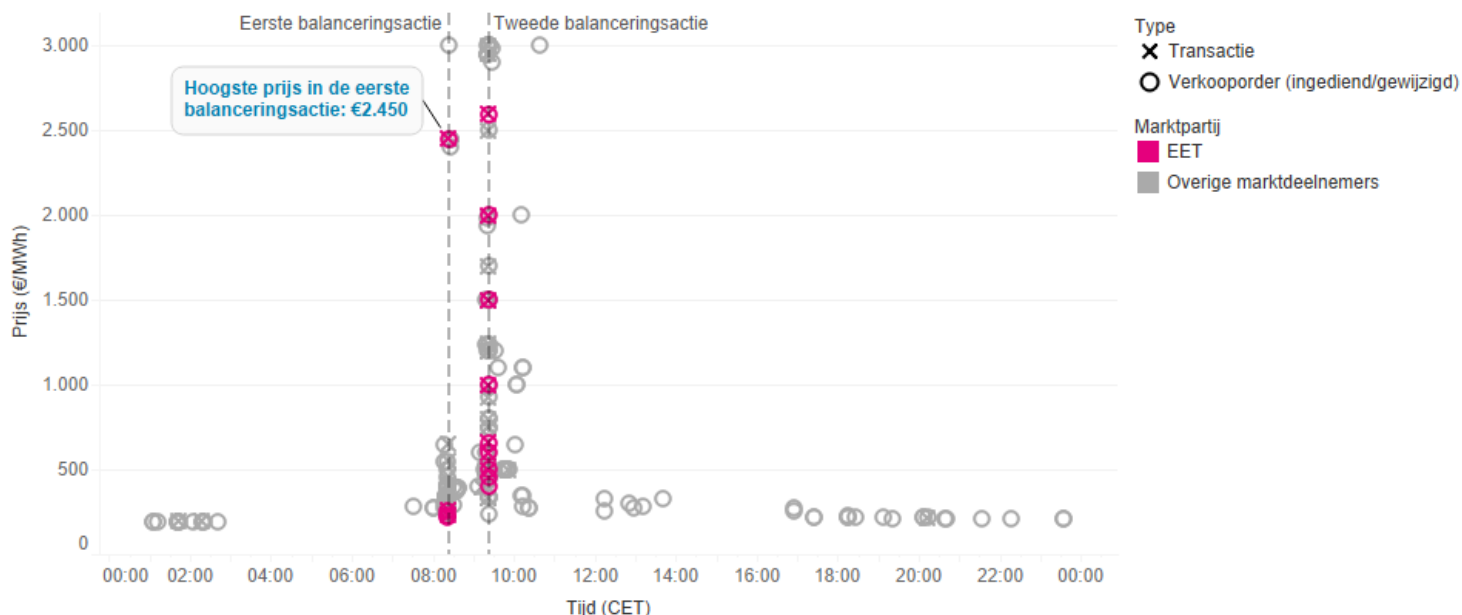
Tabel 2 Orders door GTS geconsumeerd tijdens de balanceringsactie op 7 maart 2022 om 9:21:48 uur (de prijzen zijn afgerond op hele euro's)

27. Figuur 2 hieronder laat de prijzen van orders en transacties in *Next Hour*-producten zien rond de tweede balanceringsactie op 7 maart 2022. Te zien is dat tijdens de tweede balanceringsactie verkooporders tegen hoge prijzen, tot en met €3.000, werden geplaatst en uitgevoerd.

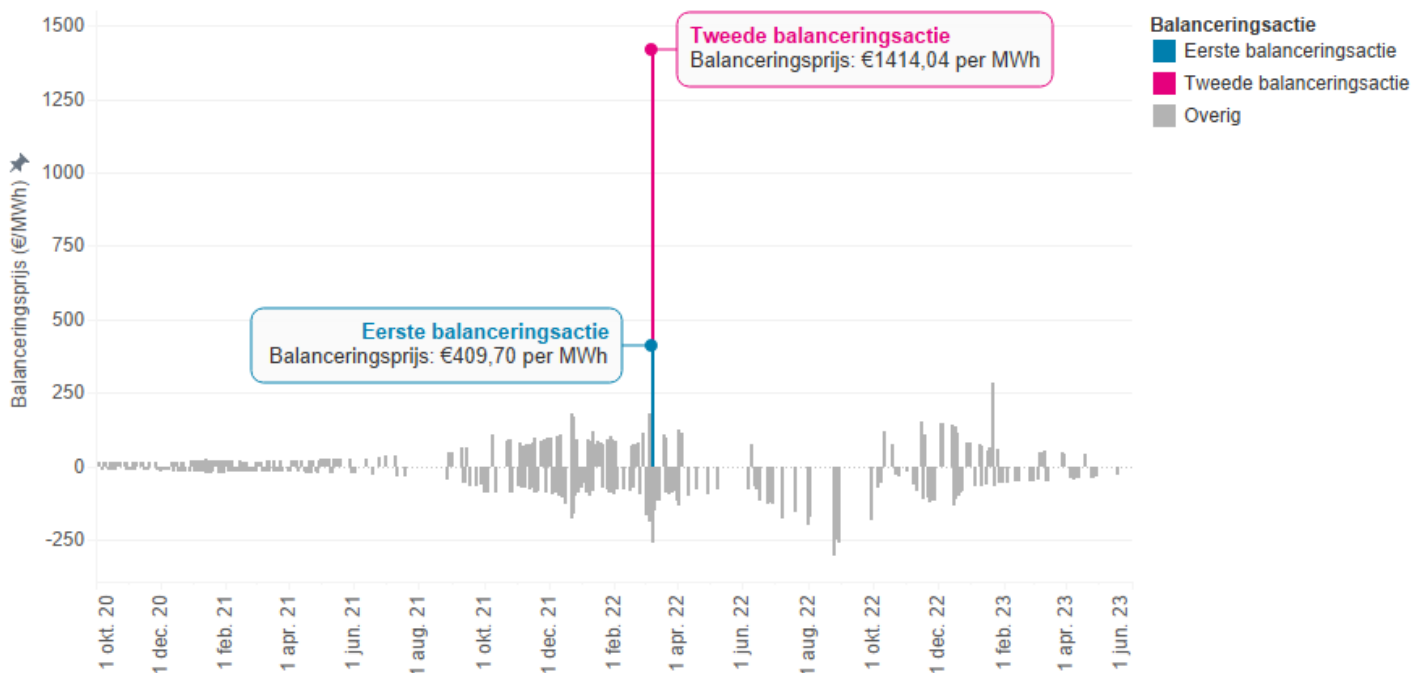
Figuur 2 prijzen van orders en transacties in *Next Hour*-producten op 7 maart 2022 rondom de tweede balanceringsactie

28. Figuur 3 toont de prijzen van orders en transacties in *Next Hour*-producten op 7 maart 2022 (gehele dag). Te zien is dat de transactieprijs tijdens de eerste balanceringsactie - afgezien van de hoogste transactieprijs van EET tegen €2.450 - variëren tussen €229 en €650 per MWh. Tijdens de tweede balanceringsactie zijn er meer transacties tegen hoge prijzen gesloten. De transactieprijs in de tweede balanceringsactie variëren tussen €335 en €3.000 per MWh. Ook is in dit figuur te zien dat deze prijzen rondom de twee balanceringsacties een stuk hoger liggen dan de prijzen op de rest van de dag. Op de rest van de dag variëren de prijzen tussen €192 en €326 per MWh.

Figuur 3 Prijzen van orders en transacties in Next Hour-producten op 7 maart 2022 gehele dag

29. Na de tweede balanceringsactie wordt de balans in het gasnet van GTS voldoende hersteld waardoor geen derde balanceringsactie nodig is.
30. Figuur 4 hieronder toont de prijzen van alle balanceringsacties (zowel *Within Day* als *Next Hour*-balanceringsacties) van oktober 2020 tot en met mei 2023. Te zien is dat de prijzen van de balanceringsacties op 7 maart 2022 hoger zijn dan de andere prijzen in die periode. De andere prijzen in die periode zijn maximaal €306 per MWh voor balanceringsacties waarin GTS gas verkoopt en €283 per MWh voor balanceringsacties waarin GTS koopt.¹²

Negatieve prijs: GTS verkoopt; positieve prijs: GTS koopt

Figuur 4 Prijzen balanceringsacties in de periode oktober 2020 tot en met mei 2023

¹² Data is afkomstig van GTS: <https://www.gasunietransportservices.nl/shippers/balanceringsregime/balancing-actions>

2.2.2 Verklaringen over de handel tijdens de twee balanceringsacties

2.2.2.1 Verklaringen van EET

31. De ACM heeft, voordat EET een aanvraag tot het bindend verklaren van haar toezegging heeft ingediend, aan EET vragen gesteld over de handel van EET tijdens de twee *Next Hour*-balanceringsacties op 7 maart 2022. Deze vragen heeft de ACM gesteld per brief en in een gesprek met EET. EET heeft, zakelijk weergegeven en voor zover hier relevant, het volgende verklaard¹³:
- De reden voor de prijs van de order van €2.450 per MWh is gelegen in een menselijke fout, een zogenaemde *fat-finger*. De genoemde prijs is foutief ingevoerd, het was een typefout waarbij een nul te veel is getypt. EET had bedoeld om een order tegen €245 per MWh te plaatsen.¹⁴
  - EET heeft de fout direct na het sluiten van de TTF *Next Hour*-afroep opgemerkt.¹⁵ Deze typefout was niet meer te corrigeren in de tijd, want meteen na het maken van de typefout “lift de markt” alle biedingen van EET.¹⁶ Het is gebruikelijk dat de meeste biedingen pas vlak voor het sluiten van de markt, 21 minuten na het hele uur, zichtbaar zijn.¹⁷ Er is dan veel beweging op het scherm, omdat dan ook de prijzen van andere marktdeelnemers zichtbaar worden en posities daarop bepaald worden. Het is ook niet ongebruikelijk in de markt om zowel volume als prijs op het laatste moment aan te passen.¹⁸
  - De fout zoals gemaakt in de eerste balanceringsactie, is in beide afroepen niet prijs bepalend gebleken voor de *Next Hour*-prijs.¹⁹ Dit concludeert EET uit het feit dat volumes door andere marktpartijen tegen een hogere prijs dan EET waren afgeroepen.²⁰ De markt was op het moment van de balanceringsacties volatiel, onvoorspelbaar en nerveus.²¹ Daarom heeft EET uiteindelijk besloten op dat moment geen verdere actie te ondernemen.²² Na het vaststellen van de typefout, was het prioriteit van EET om te bepalen of zij het aangeboden gas daadwerkelijk konden leveren.²³
  - Als een order wordt ingevoerd met een aanzienlijke afwijking van de marktprijs, geeft het systeem van ICE Endex normaliter een waarschuwing melding. Ten tijde van het incident is er echter geen waarschuwing melding zichtbaar geweest.²⁴ De reden hiervoor is dat het systeem de melding alleen bij het plaatsen van een order (met een aanzienlijke prijsafwijking) toont, niet bij het wijzigen van een eerder geplaatste order.²⁵
  - De markt heeft niet gereageerd op de prijs van de door EET foutief ingevoerde order.²⁶ De markt ontstaat bij een nieuwe balanceringsactie opnieuw. EET heeft diverse werkwijzen en procedures geïmplementeerd om foutieve orders en de gevolgen daarvan te voorkomen.²⁷ Naar aanleiding van het incident op 7 maart heeft EET nog diverse aanpassingen in werkwijzen en procedures doorgevoerd.²⁸

---

¹³ Zie ACM/IN/743091, Beantwoording informatieverzoek van EET aan de ACM op 22 januari 2023 en ACM/UIT/595635, Verslag van gesprek van de ACM met EET op 16 februari 2023.

¹⁴ ACM/IN/743091.

¹⁵ ACM/IN/743091.

¹⁶ ACM/UIT/595635.

¹⁷ ACM/UIT/595635.

¹⁸ ACM/UIT/595635.

¹⁹ ACM/IN/743091.

²⁰ ACM/IN/743091.

²¹ ACM/IN/743091.

²² ACM/IN/743091 en ACM/UIT/595635.

²³ ACM/UIT/595635.

²⁴ ACM/IN/743091.

²⁵ ACM/IN/743091 en ACM/UIT/595635.

²⁶ ACM/UIT/595635.

²⁷ ACM/IN/743091.

²⁸ ACM/IN/743091 en ACM/UIT/595635.

2.2.2.2 Verklaringen marktdeelnemers

32. Enkele andere marktdeelnemers, die in de tweede balanceringsactie hoge orders plaatsten, hebben samengevat het volgende verklaard:²⁹
- Een eerste marktdeelnemers noemt dat zij in de eerste balanceringsactie tegen een prijs van ongeveer €300 verkopen. De marktdeelnemer heeft ervaren dat dit lager was dan het eerlijke prijsniveau. De eerste balanceringsactie had een prijs tot €2.450 en meteen daarna volgt er een order van €3.000 die kort daarna werd weggehaald. Dit was reden om daarna ook orders rond die prijzen te plaatsen. De prijzen waren wellicht abnormaal maar worden ondersteund door de *market fundamentals*, waaronder hoge mate van onzekerheid.
  - Een tweede marktdeelnemer noemt dat er in de eerste balanceringsactie orders waren op zeer verschillende prijsniveaus en de tweede balanceringsactie was nog volatieler. Deze marktdeelnemer heeft ook een hoge order geplaatst in de tweede balanceringsactie van €1.240 met de intentie om te verkopen. De marktdeelnemer ziet dit als een eerlijk en juist orderniveau.
  - Een derde marktdeelnemer verklaart dat hoe extremer het aandeel van *helpers* en *veroorzakers* van de onbalans is, hoe extremer de prijzen neigen te worden. In de eerste balanceringsactie was er een prijs tot bijna € 2.500. Vervolgens lijkt de markt de prijzen van de eerste actie te hebben geïnternaliseerd, die als referentiepunt dienden voor de tweede balanceringsactie. Het feit dat er twee balanceringsacties na elkaar nodig waren die dag, laat zien dat er buitengewone omstandigheden waren. De marktdeelnemer benoemt ook dat de prijs op het scherm de belangrijkste bron is voor besluitvorming over prijs op de korte termijn. Ook noemt de marktdeelnemer dat als een transactie niet geannuleerd wordt, zoals de transactie met de prijs van € 2.450 in de eerste balanceringsactie, er geen reden is om te aan te nemen dat deze transactie niet de bereidheid om te verkopen of kopen weergeeft.
  - Een vierde marktdeelnemers verklaart dat zij geen standaardmethode hebben om prijzen en volumes te bepalen voor een balanceringsactie, deze worden gebaseerd op de huidige marktomstandigheden.

2.2.2.3 Verklaring ICE Endex

33. Het handelsplatform ICE Endex heeft een eigen onderzoek uitgevoerd naar de prijzen op 7 maart 2022. Dit is een onderzoek naar een mogelijke overtreding van de beursregels.³⁰ ICE Endex heeft in het kader van dit onderzoek een circulaire gepubliceerd op 25 oktober 2022, waaruit blijkt dat er een disciplinaire maatregel is genomen tegen een marktdeelnemer. ICE Endex heeft hierbij niet de naam van EET vermeld. In de circulaire verklaart ICE Endex dat deze maatregel is genomen, omdat:
- (1) De marktdeelnemer ICE Endex niet meteen heeft geïnformeerd na een significante foutieve order tijdens de eerste balanceringsactie. Volgens ICE Endex heeft deze order een significante impact gehad op de tweede balanceringsactie en kon de marktdeelnemer in kwestie weten dat dit het juiste verloop van de markt in gevaar kon brengen.
  - (2) De marktdeelnemer vervolgens met hoge prijzen heeft deelgenomen aan de tweede balanceringsactie, waarmee het opdrijvende prijseffect van de foutieve order werd aangemoedigd.³¹
34. ICE Endex heeft over waarschuwingmeldingen in haar systeem de volgende informatie aan de ACM verstrekt.³² Een marktdeelnemer kan als portaal voor de handel kiezen uit (1) het systeem dat ICE Endex levert (*WebICE*), (2) een onafhankelijke software aanbieder, bijvoorbeeld Trayport of (3) zelf een connectie maken met het systeem via een *Applicatie Programming Interface*. EET maakt

²⁹ Verklaringen van vier marktdeelnemers; vanwege de herleidbaarheid heeft de ACM deze samengevat. De volledige verklaringen en bronnen zijn opgenomen in ACM/UIT/599931, Notitie van de ACM met verklaringen van marktdeelnemers van 4 juli 2023.

³⁰ ACM/IN/705162 (hoofdbericht), Brief van ICE Endex aan de ACM van 19 juli 2023

³¹ Zie de circulaire op de website van ICE Endex: <https://www.theice.com/publicdocs/endex/circulars/E22025.pdf>

³² ACM/IN/784398, E-mail van ICE Endex aan de ACM van 29 juni 2023.

volgens ICE Endex gebruik van WebICE. WebICE biedt systeemcontroles, maar geeft gebruikers ook de vrijheid hier geen gebruik van te maken. ICE Endex heeft geen plannen om deze controles verplicht te maken voor gebruikers. Binnen WebICE gaat er, afhankelijk van de wijze waarop een marktpartij een bestaande order aanpast, wel of geen waarschuwing melding af indien een aangepaste order niet marktconform is. Bij de methode van aanpassen van de orders die EET gekozen heeft, gaat er geen waarschuwing melding af.

3 REMIT en foutieve orders

3.1 Wettelijk kader marktmanipulatie

35. Voor het goed functioneren van groothandelsmarkten voor energie is het essentieel dat marktpartijen erop kunnen vertrouwen dat de markt integer en transparant is. Zie in dit kader ook overweging 1 van de REMIT-verordening:

“Het is belangrijk ervoor te zorgen dat de consument en andere marktdeelnemers vertrouwen hebben in de integriteit van de elektriciteit- en gasmarkten, dat de op de groothandelsmarkten voor energie vastgestelde prijzen een eerlijke, op concurrentie gebaseerde wisselwerking tussen vraag en aanbod weerspiegelen en dat marktmisbruik geen winst oplevert.”

36. Zie in dit kader ook overweging 2 REMIT:

“Meer integriteit en transparantie van de energiemarkten moet tot doel hebben open en eerlijke concurrentie op de groothandelsmarkten voor energie te bevorderen ten voordele van de eindverbruikers van energie.”

37. Artikel 5 REMIT verbiedt marktmanipulatie. Deze bepaling luidt als volgt:

“Het is verboden zich in te laten, of pogen zich in te laten, met marktmanipulatie van de groothandelsmarkten voor energie.”

38. Artikel 2, lid 2, REMIT definieert marktmanipulatie, voor zover relevant, als volgt:

„marktmanipulatie”:

a) het aangaan van een transactie of het geven van een handelsorder met betrekking tot voor de groothandel bestemde energieproducten:

- i) die onjuiste of misleidende signalen geeft of waarschijnlijk zal geven met betrekking tot het aanbod van, de vraag naar of de prijs van voor de groothandel bestemde energieproducten;
- ii) waarbij één of meer personen samenwerken om de prijs van één of meerdere voor de groothandel bestemde energieproducten op een kunstmatig niveau te houden, of pogen dat te doen, tenzij de persoon die de transactie is aangegaan of de handelsorders heeft geplaatst, aantoont dat zijn beweegredenen om de betreffende transactie aan te gaan of de handelsorder te plaatsen, gerechtvaardigd en in overeenstemming zijn met de gebruikelijke marktpraktijken op de desbetreffende groothandelsmarkt voor energie, (...)

39. In lijn met punt 13 van de considerans van REMIT behoort de handel in en behoren de prijzen van energieproducten op de groothandelsmarkt voor energie tot stand te komen naar aanleiding van een

integer proces van vraag en aanbod.³³ Leidend voor het bepalen van marktmanipulatie is de vraag of de order of transactie onjuiste of misleidende signalen geeft ten aanzien van het aanbod van, de vraag naar of de prijs van een energieproduct, of de prijs van een energieproduct op een kunstmatig niveau houdt. Het gaat er om dat er een causaal, oftewel oorzakelijk, verband is tussen de aangegane transactie of de gegeven handelsorder en het onjuiste of misleidende signaal of het kunstmatige prijsniveau. Voor het bepalen of er sprake is van marktmanipulatie is het derhalve niet noodzakelijk om aan te tonen dat er sprake was van een intentioneel handelen.

40. Het Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators (hierna: het Agentschap) heeft op grond van artikel 16, eerste lid, REMIT de niet-bindende richtsnoeren gepubliceerd: de ACER Guidance.³⁴ In de ACER Guidance beschrijft het Agentschap een *erroneous order* als “*het onbedoeld plaatsen van orders of het aangaan van transacties die foute of misleidende signalen afgeven met betrekking tot het aanbod, de vraag of de prijs van een voor de groothandel bestemd energieproduct.*”³⁵ Hierbij kan er sprake zijn van marktmanipulatie door foute of misleidende signalen en/of door het houden van de prijs op een kunstmatig niveau.³⁶

3.2 Foutieve orders of transacties

41. Een foutieve order of transactie kan op zichzelf onbedoeld geplaatst of uitgevoerd zijn. Een foutieve order kan ook bedoeld geplaatst zijn, maar een foutief ingevoerde parameter of conditie omvatten (zoals prijs, verkooprichting, ordertype of volume).
42. Een foutieve order of transactie kan, hoewel onbedoeld, een grote impact hebben op de handel en prijzen zoals die voor energieproducten op de energiemarkt tot stand komen. Vanuit elke (voor de markt zichtbare) order of transactie gaat een signaal uit naar de markt. Als er bij deze order of transactie sprake is van een fout, kan dit signaal onjuist of misleidend zijn. Andere marktdeelnemers kunnen en mogen er immers vanuit gaan dat de orders en transacties die plaatsvinden op de markt oprecht zijn, een daadwerkelijke wens tot koop of verkoop voor de aangegeven parameters en condities representeren en daarbij de daadwerkelijke marktomstandigheden weerspiegelen. Een foutieve order of transactie kan andere marktdeelnemers echter een verkeerd beeld geven van de geldende marktomstandigheden, omdat zij zich niet bewust zijn van het abusievelijke karakter van de order of transactie. Deze marktdeelnemers kunnen op de betreffende markt of gelieerde markten daardoor hun handelsgedrag aanpassen door de foutieve order of transactie. Het gevolg is dat de handel en prijzen niet het resultaat zijn van een integer proces van vraag en aanbod.
43. De ACM maakt bij het bepalen of er sprake is van een onjuist of misleidend signaal een onderscheid tussen foutieve orders en foutieve transacties. De ACM gaat nu op dit onderscheid in.
44. Bij een foutieve order, waaruit geen transactie tot stand komt, kan er sprake zijn van een onjuist of misleidend signaal, maar hoeft dit niet altijd te zijn. Er kan sprake zijn van een voor andere marktdeelnemers evident onjuiste order. Of dit het geval is, hangt af van aspecten als de positie van de order ten opzichte van de markt, de marktomstandigheden (waaronder de liquiditeit, prijsbeweging en volatiliteit van de markt) en de duur dat de order in de markt heeft gelegen. Als een

³³ Rb. Rotterdam (vzr.), 30 april 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:3486, r.o. 7.1 en 8.2; zie ook Rb. Rotterdam, 26 januari 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:1060, r.o. 6.6 (eerste aanleg) in samenhang met CbB, 19 maart 2018, ECLI:NL:CBB:2018:53 (bevestiging van de aangevallen uitspraak); Rb. Rotterdam, 26 januari 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:1067, r.o. 5 en Rb. Rotterdam, 19 december 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:10239, r.o. 6 en r.o. 2.3. Het CbB heeft deze laatste uitspraak vernietigd vanwege een gebrek op een ander onderdeel en zich op dit punt niet inhoudelijk uitgesproken, zie CbB, 12 mei 2015, ECLI:NL:CBB:2015:150.

³⁴ Agency for the Cooperation of Energy Regulators, Guidance on the application of Regulation (EU) No 1227/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on wholesale energy market integrity and transparency (hierna: ACER Guidance), 6th edition, 22 juli 2021, beschikbaar via https://acer.europa.eu/en/remit/Documents/ACER_Guidance_on_REMIT_application_6th_Edition_Final.pdf.

³⁵ ACER Guidance, p. 89.

³⁶ ACER Guidance, pp. 73-74 en 88.

order foutief wordt geplaatst, dient de order tijdig gewijzigd of ingetrokken worden, waarna er weer het juiste signaal van de order naar de markt uitgaat. Voor zover er het vermoeden bestaat dat uit de foutieve order toch een onjuist of misleidend signaal naar de markt is gegaan, dient de marktdeelnemer aanvullende maatregelen te nemen om dat signaal zo snel mogelijk ongedaan te maken. Zie in dit kader de maatregelen hierna in randnummer 45.

45. Als een foutief geplaatste order wordt uitgevoerd of als een geplaatste order foutief wordt uitgevoerd (en er dus een transactie plaatsvindt), geeft deze, als uitgangspunt, altijd een onjuist of misleidend signaal af aan de markt. Vanuit een transactie gaat namelijk een duidelijker signaal uit naar de markt dan een order. Sommige handelsplatformen bieden de mogelijkheid om een foutieve transactie ongedaan te maken. Ook kan er, via het handelsplatform of door de marktdeelnemer zelf, een bericht, *zoals een Urgent Market Message*, worden uitgedaan om andere marktdeelnemers erover te informeren dat de transactie onbedoeld tot stand is gekomen, en daarmee niet de daadwerkelijke marktomstandigheden weerspiegelt. Dit kan, indien doelmatig en tijdig gedaan, het onjuiste of misleidende signaal dat door de foutieve transactie is uitgegaan vanaf dat moment ongedaan maken. Hoewel dit een overtreding van REMIT niet per definitie ongedaan maakt, kan dit de ernst en gevolgen van de foutieve transactie, en daarmee de mogelijke overtreding, wel significant verminderen.
46. Een foutieve order of transactie kan er ook toe leiden dat de prijs op een kunstmatig niveau wordt gehouden. In dit geval kan er ook sprake zijn van een overtreding van artikel 2, lid 2, sub a, onder ii, REMIT. Relevant voor de vraag of er sprake is van een gedraging die marktmanipulatie omvat, is welke prijs gerechtvaardigd is gezien de marktwerking van vraag en aanbod.³⁷ Een prijs is kunstmatig als deze niet het gevolg is van een integer proces van vraag en aanbod.³⁸
47. Om te bepalen in hoeverre er sprake is van een integer proces van vraag en aanbod, neemt de ACM, voor zover dat mogelijk is voor producten verhandeld op de groothandelsmarkten voor energie, mede in ogenschouw of de prijs een reële afspiegeling vormde van de daadwerkelijke economische en financiële omstandigheden van het product in kwestie.³⁹ Ook neemt de ACM in overweging wat van een redelijk handelend marktdeelnemer in de gegeven omstandigheden verwacht mag worden.⁴⁰ Mede bepalend zijn in dit kader de eventuele afwijkingen van redelijk handelsgedrag en de gegeven verklaringen voor het handelen door de persoon in kwestie.

4 Wettelijk kader toezegging

48. Op basis van artikel 12h van de Instellingswet kan de ACM het besluit nemen een toezeggingsaanvraag van een marktorganisatie bindend te verklaren. Met het bindend verklaren van een toezegging vervalt, op basis van artikel 12h, eerste lid, van de Instellingswet, de bevoegdheid van de ACM tot het opleggen van een bestuurlijke boete of een last onder dwangsom aan die marktorganisatie voor de betreffende gedragingen. De aanvraag moet worden ingediend voordat de ACM een besluit omtrent het opleggen van een bestuurlijke boete of een last onder dwangsom neemt.

---

³⁷ Overweging 13, REMIT.

³⁸ Vgl. met de invulling van kunstmatig prijsniveau in het financiële recht. Rb. Rotterdam (vzr.), 30 april 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:3486, r.o. 7.1 en 8.2; zie ook Rb. Rotterdam, 26 januari 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:1060, r.o. 6.6 (eerste aanleg) in samenhang met CBB, 19 maart 2018, ECLI:NL:CBB:2018:53 (bevestiging van de aangevallen uitspraak); Rb. Rotterdam, 26 januari 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:1067, r.o. 5 en Rb. Rotterdam, 19 december 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:10239, r.o. 6 en r.o. 2.3. Het CBB heeft deze laatste uitspraak vernietigd vanwege een gebrek op een ander onderdeel en zich op dit punt niet inhoudelijk uitgesproken, zie CBB, 12 mei 2015, ECLI:NL:CBB:2015:150.

³⁹ Rb. Rotterdam, 25 januari 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BP2288, r.o. 2.11 en Rb. Rotterdam, 23 april 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:2845, r.o. 3.3. Dit gaat in ieder geval terug tot de memorie van toelichting bij de Wet toezicht effectenverkeer 1995, zie Kamerstukken II, Vergaderjaar 2004-2005, 29 827, nr. 3 (Memorie van Toelichting), para. 1.3.5.

⁴⁰ Vgl. met CBB, 19 maart 2018, ECLI:NL:CBB:2018:53, r.o. 4.7 en 4.8.

49. Volgens artikel 12h van de Instellingswet kan de ACM een toezeggingsaanvraag bindend verklaren wanneer de ACM dat doelmatiger acht dan het opleggen van een bestuurlijke boete of een last onder dwangsom. De bindendverklaring strekt ertoe marktrisico's weg te nemen of op adequate wijze te ondervangen, waaronder inbegrepen het voorkomen van een overtreding van een wettelijke bepaling.
50. Om te beoordelen of het bindend verklaren van een toezegging doelmatiger is dan het opleggen van een bestuurlijke boete of een last onder dwangsom, kijkt de ACM onder meer naar de fase waarin een onderzoek naar een vermoedelijke overtreding zich bevindt en de aard van de overtreding.
51. Daarnaast dient de inhoud van de toezegging:
  - aannemelijk te maken dat de onderneming het besluit op controleerbare wijze zal naleven; en
  - de ACM ervan te verzekeren dat de onderneming door het toezeggingsbesluit in overeenstemming handelt met het wettelijke voorschrift of het verbod waarvoor de toezegging wordt gedaan.
52. Op basis van artikel 12h, vijfde lid, van de Instellingswet moet de onderneming zich overeenkomstig het besluit gedragen nadat de ACM een besluit tot bindendverklaring heeft genomen. Als een onderneming zich niet overeenkomstig het besluit gedraagt, riskeert zij een bestuurlijke boete (op basis van artikel 12m van de Instellingswet) of kan de ACM het besluit wijzigen of intrekken.
53. Daarnaast heeft de ACM de bevoegdheid om het toezeggingenbesluit in te trekken wanneer er een wezenlijke verandering is opgetreden in de feiten waarop het besluit berust, het besluit berust op door de marktorganisatie verstrekte onvolledige, onjuiste of misleidende gegevens, of als de marktorganisatie zich niet overeenkomstig het toezeggingenbesluit gedraagt. In dat geval herleeft de bevoegdheid tot onderzoek en oplegging van een boete of last onder dwangsom op basis van de betreffende wettelijke bepaling.

5 Inhoud van de toezegging

54. EET heeft schriftelijk verzocht haar toezegging bindend te verklaren. In haar toezegging erkend EET dat zij fouten heeft gemaakt op 7 maart 2022, waaronder het niet wegnemen van mogelijk onjuiste of misleidende signalen. Haar toezegging houdt hoofdzakelijk in dat zij maatregelen neemt die erop gericht zijn i) typefouten in biedingen altijd intern en extern te melden; ii) de bewustwording van artikel 5 REMIT binnen EET te verhogen, iii) de procedures van de *dispatchers/operators* en *traders* bij EET daarop aan te passen; en iv) het door EET genoten voordeel van de twee *Next Hour*-balanceringsacties op 7 maart 2022 terug te betalen aan de andere veroorzakers van de onbalans in het gassysteem. De toezegging van EET ziet op de *Next Hour*-markt van ICE Endex. Het doel van al deze maatregelen is enerzijds typefouten te voorkomen en anderzijds in het geval van een typefout de juiste stappen te nemen teneinde een overtreding van artikel 5 REMIT te voorkomen.
55. Meer specifiek omvat de toezeggingsaanvraag van EET – zakelijk weergegeven en voor zover relevant – de volgende negen maatregelen gedurende de looptijd van de toezegging:

Maatregel 1: Bespreken belang zorgvuldig handelen

EET zegt toe dat zij naar aanleiding van de gebeurtenissen van 7 maart 2022 haar *dispatchers/operators* in diverse werkoverleggen, mailtjes en trainingen uitdrukkelijk heeft gewezen op het belang van zorgvuldig handelen. Dit is:

- a) mondeling besproken in diverse werkoverleggen, zoals bijvoorbeeld in het *Energy Operations* (EOp's) ploegoverleg van maart 2023, daar gehanteerde presentaties zullen voortaan achteraf aan alle betrokkenen per e-mail worden toegestuurd;

- b) bij e-mail van 19 juli 2022 aan alle *dispatchers/operators* toegestuurd. Daarnaast zegt EET aan de ACM toe deze maatregel te herhalen:
- c) elk half jaar in de nog te plannen werkoverleggen;
- d) in kwartaalbesprekingen van de voorzitter van het *Compliance Implementation Board* (CIB) en de manager EOp's;
- e) in reguliere trainingen, zoals genoemd in maatregel 8.

Maatregel 2: Voorkomen en constateren typfouten vangnet

EET zegt toe:

- a) dat de volgende onderdelen worden toegevoegd aan de reguliere maandrapportage van de afdeling EOp's:
  - typfouten in de TTF *Next Hour*-biedingen;
  - escalatiemeldingen aan ICE Endex;
  - afwijkingen van de biedingsstrategie, zoals genoemd in maatregel 5;
  - het aantal TTF *Next Hour*-afroepen van GTS tijdens balanceringsacties.
- b) elk kwartaal in het overleg van de voorzitter van het CIB en de verantwoordelijke manager EOp's de TTF *Next Hour*-biedingen te bespreken, en – indien in dit overleg blijkt dat sprake is van een typfout die om een of andere reden niet bij ICE Endex is gemeld – dat:
  - besloten wordt ICE Endex in te lichten over een mogelijk 'foutieve' bieding;
  - dit aan de *dispatchers/operators* wordt teruggekoppeld.

Maatregel 3: Herstel Typfout

EET zegt toe, dat zij de volgende procedure voor herstel van typfouten heeft doorgevoerd en dat zij deze in Confluence⁴¹ heeft opgenomen en opgenomen houdt:

- typfouten in biedingen, voor zover de biedingsronde nog niet is afgesloten en voor zover de resterende tijd daartoe de mogelijkheid biedt, zullen altijd hersteld worden;
- een foutieve bieding, voor zover deze niet is gelift, wordt verwijderd uit het systeem dan wel wordt het juiste bedrag alsnog ingevuld;
- typfouten in biedingen worden direct mondeling gemeld bij het *Head of Energy Operations* (zie maatregel 6), waarna een melding per mail volgt;
- bij een typfout dient altijd de escalatieprocedure gestart te worden (zie maatregel 4).

Maatregel 4: Informeren Markt - escalatieprocedure

EET zegt toe:

- a) in geval van een typfout altijd de markt te informeren via de default-route: de escalatieprocedure van ICE Endex. In het geval deze procedure om wat voor reden niet werkt of niet mogelijk is dan zal EET naar verwachting een UMM bericht uitsturen en/of een STR melding maken. Dit is afhankelijk van de omvang van de typfout en het overleg met ICE Endex en de reden voor het niet kunnen gebruiken van de escalatieprocedure door ICE Endex;
- b) dat deze procedure is opgenomen in Confluence;
- c) dat de regels voor de communicatie met ICE Endex ingeval van typfouten als volgt zijn aangescherpt:
  - de noodzakelijke telefoonnummers zijn in de telefoons van de *dispatchers/operators* opgenomen;
  - de noodzakelijke telefoonnummers zijn in Confluence opgenomen;
  - de *dispatchers/operators* zijn gewezen op deze maatregel (zie maatregel 1);
  - de voorzitter van het CIB zal bij typfouten altijd via de kwartaalbesprekingen van maatregel 2b geïnformeerd worden;
  - indien een *dispatcher/operator* om welke reden dan ook (nog) geen melding heeft gedaan, dan zal dit vanuit de kwartaalbesprekingen alsnog geschieden;

---

⁴¹ Confluence is een intern documentatiesysteem van EET. In dit systeem zijn alle processen van de *dispatchers/operators* beschreven.

- deze procedure zal onderdeel uitmaken van de reguliere trainingen, zoals genoemd in maatregel 8, en deze procedure zal periodiek in de besprekingen met de *dispatchers/operators* geagendeerd worden.

Maatregel 5: Gewijzigde biedingsstrategie

EET zegt toe, dat:

- a) de biedingsstrategie voor de TTF *Next Hour*-in Confluence zodanig is aangepast, dat [Vertrouwelijk];
- b) deze aanpassing in Confluence is opgenomen;
- c) deze aanpassing met de *dispatchers/operators* is besproken;
- d) eventuele afwijkingen van de gewijzigde biedingsstrategie in de maandrapportage opgenomen zullen worden (zie maatregel 2a);
- e) deze aanpassing onderdeel zal gaan uitmaken van de trainingen, zoals genoemd in maatregel 8. De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024.

Maatregel 6: Aanpassen interne communicatie: altijd informeren *Head of Energy Operations*

EET zegt toe, dat:

- a) het interne beleid ten aanzien van het informeren van het *Head of Energy Operations* in die zin is gewijzigd, dat deze ongeacht het tijdstip altijd wordt geïnformeerd op het moment dat er sprake is van een typefout, dit geschiedt in eerste instantie mondeling;
- b) de mondelinge melding zo spoedig mogelijk wordt gevolgd door een melding per mail;
- c) deze maatregel in Confluence is opgenomen en opgenomen zal blijven;
- d) deze maatregel met de *dispatchers/operators* is besproken;
- e) deze maatregel periodiek in de overleggen met de *dispatchers/operators* geagendeerd zal worden;
- f) deze maatregel onderdeel zal gaan uitmaken van de periodieke trainingen zoals opgenomen in maatregel 8. De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024.

Maatregel 7: Aanpassen *Guideline Financial Regulation Trade(GFRT)*⁴²

EET zegt toe dat zij de GFRT zal aanpassen met betrekking tot hoofdstuk 4 *Inside Information* en op de daaraan gehechte FAQ. De aanpassingen zullen een beschrijving zijn van het incident en de genomen en nog te nemen maatregelen. Het gaat om de volgende aanpassingen:

- a) opnemen hoofdstuk over typefouten;
- b) in het geval sprake is van een typefout zal naast het onmiddellijk starten van de escalatieprocedure van ICE Endex(maatregel 4) en het informeren van het *Head of Energy Operations* (maatregel 6) ook de voorzitter van het CIB op de hoogte gebracht worden;
- c) in het geval sprake is van een melding van ICE Endex bij de voorzitter van het CIB zullen de managers van de betrokken afdelingen, veelal van de *shortterm desk* en/of *intraday trading* en/of EOp's, de melding op zijn verzoek in samenspraak met het Incidenten Team (zie hierna sub e) een conceptantwoord opstellen met een inhoudelijk relaas van de feiten en een uitleg van deze feiten;
- d) in het geval na een eigen analyse een mogelijke onregelmatigheid, waaronder begrepen een typefout, wordt geconstateerd dan zal het Incidenten Team geïnformeerd worden via de voorzitter van het CIB.
- e) er wordt een apart Incidenten Team ingericht bestaande uit medewerkers van Eneco Compliance, de voorzitter van het CIB, een medewerker van EET *Legal* en een medewerker van *Regulatory Affairs*. Dit Incidenten Team heeft tot taak om individuele onregelmatigheden,

---

⁴² De Guideline Financial Regulation Trade (GFRT) is een intern document van EET. In de GFRT zijn regels opgenomen met betrekking tot het handelen te goeder trouw, transparantie, verbod op marktmanipulatie, plicht tot het melden van storingen

waaronder begrepen typefouten te beoordelen, eventuele vervolgstappen te bepalen en eventuele aanpassingen in de GFRT, Confluence en de trainingen voor te stellen. De voorzitter van dit team is de *Group Compliance Officer*.

Maatregel 8: Intensiveren training en bewustwording REMIT *dispatchers/operators* en *traders*

EET zegt toe dat zij:

- a) de onderwerpen, die zijn benoemd in de maatregelen 1, 3, 4c, 5d, 6 en 7 aan de trainingen zal toevoegen;
- b) in het kader van de bewustwording de onderwerpen van REMIT aan de agenda van de diverse overleggen zal toevoegen. Het gaat om de volgende overleggen:
  - elk kwartaal zal EET een bijeenkomst met de afdelingshoofden (van *trading* en *dispatching*) organiseren waarbij vragen en issues over REMIT besproken zullen worden. Dit zal als volgt uitgevoerd worden:
    - de voorzitter van het CIB organiseert deze bijeenkomst in samenwerking met de *Group Compliance*;
    - er zal een verslag van deze bijeenkomsten worden opgesteld;
    - de ervaringen uit deze overleggen zullen gedeeld worden met de *dispatchers/operators*;
  - elk jaar zal EET een bijeenkomst met *traders* en *dispatchers/operators* organiseren over REMIT.
    - in deze bijeenkomst zullen vragen en issues over REMIT besproken worden;
    - deze bijeenkomst is verplicht (thans is dit vrijwillig);
    - er zal een verslag van deze bijeenkomsten gemaakt worden;
    - de aanwezigheid wordt geregistreerd;
  - alle *traders* en *dispatchers/operators* dienen tweejaarlijks een (opfris)cursus over REMIT bij een erkend opleidingsinstituut te volgen;
    - thans bestaat een dergelijke opleidingsplicht alleen voor nieuwe medewerkers;
    - deze verplichting zal vastgelegd worden in de GFRT.
  - bij het inwerken (*on-boarding* proces) van *traders* en *dispatchers/operators* zal extra aandacht worden geschonken aan REMIT. Dit zal geschieden via onder andere een kennissessie over de inhoud van de GFRT (inclusief FAQ).

Maatregel 9: Betaalbaar stellen genoten voordeel aan GTS

EET zegt toe dat zij binnen vier weken na het besluit tot bindend verklaring van haar toezegging het genoten voordeel aan GTS betaalbaar zal stellen. Het gaat om:

- eerste TTF *Next Hour*-balanceringsactie: € 1.079.426,-
- tweede TTF *Next Hour*-balanceringsactie: € 1.284.045,-

Totaal: € 2.363.471,-

56. In het kader van de controleerbaarheid van de toezegging, zegt EET toe de volgende informatie aan de ACM te verstrekken:⁴³

---

⁴³ De ACM heeft hiervoor de uiterlijke momenten van aanlevering in de aanvraag geconcretiseerd naar specifieke datums.

Maatregel nummer	Door EET te verstrekken informatie	Uiterlijke aanleverdatum
1	een PowerPoint presentatie van het EOp's overleg van maart 2023	Met de aanvraag meegestuurd
1	een kopie van de mail van 19 juli 2022 aan alle dispatchers/operators over het belang van zorgvuldig handelen	Met de aanvraag meegestuurd
1	een PowerPoint presentatie van de werkoverleggen en de begeleidende e-mail	30 september 2023 en 31 maart 2024
1	de afsprakenreeks met de agenda van de kwartaalbesprekingen van de voorzitter CIB en de manager EOp's	met de aanvraag meegestuurd
1	opnemen in de jaarlijkse training (uiterlijk op 31 maart 2024): de informatie aangeleverd onder maatregel 8	zie maatregel 8
2a	een kopie van de reguliere maandrapportage per kwartaal (juni 2023 wordt meegestuurd met het derde kwartaal van 2023)	30 september 2023, 31 december 2023 en 31 maart 2023
2a	een kopie van de mail van 17 mei 2022, waarin het Head of Energy Operations bevestigt dat de <i>Next Hour</i> -afroepen worden opgenomen in het maandrapport ter bespreking in het kwartaaloverleg	met de aanvraag meegestuurd
2b	de afsprakenreeks met de agenda van de kwartaalbesprekingen van de voorzitter CIB en de manager EOp's	met de aanvraag meegestuurd
2b	een kopie van de verslagen van de kwartaalbesprekingen van de voorzitter CIB en de manager EOp's	30 september 2023, 31 december 2023 en 31 maart 2024
3	een <i>print screen</i> van de procedure in Confluence inzake herstel van typfouten	met de aanvraag meegestuurd
3	een actuele <i>print screen</i> van deze maatregel in Confluence	30 september 2023 en 31 maart 2024
3	de ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence	op verzoek ACM
3	de maandrapportage, waar typfouten en de herstelmaatregelen in worden opgenomen	zie maatregel 2a
3	een e-mail aan het <i>Head of Energy Operations</i> als onderdeel van een melding van een typfout	zie maatregel 6
3	de maandrapportage, waar escalatiemeldingen in worden opgenomen	zie maatregel 2a
3	opnemen in de jaarlijkse training (uiterlijk op 31 maart 2024); De informatie aangeleverd onder maatregel 8	zie maatregel 8
4a	de maandrapportage, waar inzet van de escalatieprocedure in wordt opgenomen	zie maatregel 2a
4b	een actuele <i>print screen</i> van deze maatregel in Confluence	30 september 2023 en 31 maart 2024
4b	de ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence	Op verzoek ACM
4c	een actuele <i>print screen</i> van de genomen maatregelen in Confluence	30 september 2023 en 31 maart 2024
4c	de ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence	op verzoek ACM
4c	de ACM kan bij EET de telefoons controleren van de dispatchers/operators	op verzoek ACM
4c	de informatie aangeleverd onder maatregel 1	zie maatregel 1
5a	een actuele <i>print screen</i> van deze maatregel in Confluence	30 september 2023 en 31 maart 2024
5a	de ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence	op verzoek ACM
5b	een actuele <i>print screen</i> van deze maatregel in Confluence	30 september 2023 en 31 maart 2024
5b	de ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence	op verzoek ACM

5c	een kopie van de mail van 19 juli 2022	met de aanvraag meegestuurd
5d	de informatie aangeleverd onder maatregel 2a	zie maatregel 2a
5e	de informatie aangeleverd onder maatregel 8	zie maatregel 8
6	een actuele <i>print screen</i> van deze maatregel in Confluence	30 september 2023 en 31 maart 2024
6	de ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence	op verzoek ACM
7	de aangepaste GFRT	7 oktober 2023
7	opnemen in de jaarlijkse training (uiterlijk op 31 maart 2024)	zie maatregel 8
8a	de datum van de trainingen	31 maart 2024
8a	het tijdens de trainingen gebruikte materiaal	31 maart 2024
8b	kopie van de kwartaalbijeenkomsten met de afdelingshoofden (van <i>trading</i> en <i>dispatching</i>) over REMIT	31 maart 2024
8b	kopie van de jaarbijeenkomst met <i>traders</i> en <i>dispatchers/operators</i> over REMIT	31 maart 2024
8b	de datum van de trainingen	31 maart 2024
8b	het tijdens de trainingen gebruikte materiaal	31 maart 2024
8b	het inwerkprogramma van nieuwe <i>traders</i> en <i>dispatchers/operators</i>	binnen twee weken na afloop van het inwerkprogramma, afhankelijk van daadwerkelijke start nieuwe medewerkers
9	het betreffende bankafschrift (bewijs van betaling)	4 augustus 2023

Tabel 3 Informatie die EET bij de ACM zal aanleveren

57. Voor de exacte inhoud van de toezegging, verwijst de ACM naar de toezeggingsaanvraag in Bijlage 2 bij dit besluit. De toezeggingsaanvraag in Bijlage 2 bij dit besluit maakt integraal onderdeel uit van dit besluit.

6 Het oordeel van de ACM

58. In dit hoofdstuk licht de ACM toe waarom zij de aanvraag van EET, om haar toezegging bindend te verklaren, inwilligt. Eerst beoordeelt de ACM de feiten en omstandigheden, op basis van wat is geschetst in paragraaf 2. Daarna beoordeelt de ACM achtereenvolgens de doeltreffendheid, de controleerbaarheid en de doelmatigheid van de toezegging van EET. Op basis hiervan trekt de ACM vervolgens een conclusie.

6.1 Beoordeling van de feiten

59. In deze paragraaf beoordeelt de ACM de feiten die zij in paragraaf 2 heeft vastgesteld. De ACM voert deze beoordeling van de feiten uit om de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de toezegging te beoordelen. Daarnaast hecht de ACM er waarde aan om breder naar de sector te communiceren hoe foutieve orders of transacties onwenselijk of schadelijk kunnen zijn. De ACM concludeert dat de foutieve order van EET tot een overtreding van artikel 5 REMIT kan hebben geleid, maar stelt in dit besluit niet vast dat EET deze overtreding heeft begaan. Dit is niet noodzakelijk voor het nemen van een toezeggingsbesluit.
60. De ACM concludeert op basis van deze feiten dat het handelen en nalaten van EET rondom en tijdens de twee *Next Hour*-balanceringsacties op 7 maart 2022 mogelijk de markt voor TTF *Next Hour*-producten op de gasbeurs van ICE Endex heeft gemanipuleerd. Deze mogelijke manipulatie bestaat erin dat EET met haar gedrag vermoedelijk onjuiste of misleidende signalen heeft gegeven voor TTF *Next Hour*-producten en/of de prijs voor TTF *Next Hour*-producten op een kunstmatig niveau heeft gehouden. Dit is mogelijk een marktmanipulatie als bedoeld in artikel 2, lid 2, sub a, onder i en/of ii REMIT. Artikel 5 REMIT verbiedt een dergelijke marktmanipulatie.

61. Het gassysteem is op 7 maart 2022 in onbalans, daarom voert GTS twee keer een *Next Hour*-balanceringsactie uit.
62. Tijdens de eerste balanceringsactie plaatst EET een foutieve order op de TTF *Next Hour*-markt. Deze order had een prijs van €2.450,00 per MWh. Uit de verklaring van EET volgt dat zij een prijs van €245 per MWh had bedoeld. Er was onvoldoende tijd voor EET om de prijs van deze order nog te wijzigen naar de bedoelde prijs. De order was zichtbaar voor andere marktdeelnemers en is, als onderdeel van de balanceringsactie, uitgevoerd door GTS, die prijsnemer is. EET heeft verklaard dat zij de foutieve order wel heeft opgemerkt, maar dat zij niet direct na het detecteren van de fout hier opvolging aan heeft gegeven teneinde het onjuiste of misleidende signaal uit de markt te halen.
63. Andere marktdeelnemers die actief zijn op de TTF *Next Hour*-markt weten niet dat de order van EET met een prijs van €2.450,00 per MWh, die is uitgevoerd door GTS, een foutieve prijs bevatte. Deze marktdeelnemers kunnen en mogen er vanuit gaan dat de orders en transacties die plaatsvinden op de markt oprecht zijn, een daadwerkelijke wens tot koop of verkoop voor de aangegeven parameters en condities representeren en daarbij de daadwerkelijke marktomstandigheden weerspiegelen. Doordat de andere marktdeelnemers zich niet bewust zijn van het abusievelijke karakter van de prijs van de door EET geplaatste, en door GTS uitgevoerde, order, geeft de foutieve order vermoedelijk een foutief of misleidend signaal aan de markt. Andere marktdeelnemers krijgen immers een verkeerd beeld van de geldende marktomstandigheden. Dit blijkt ook uit de verklaringen van andere marktdeelnemers, die opgenomen zijn in randnummer 32. Uit deze verklaringen blijkt dat de (uitgevoerde) foutieve order van EET (mede) aanleiding was voor het handelsgedrag van andere marktdeelnemers. Met andere woorden, niet wetende dat er sprake was van een foutieve order, zagen andere marktdeelnemers zichzelf (en de markt) gerechtvaardigd het prijsniveau van de foutieve order van EET te volgen. Doordat de order is uitgevoerd door GTS, brengt de foutieve order de prijs voor TTF *Next Hour*-producten eveneens op een kunstmatig hoog niveau.
64. Mede gelet op de nerveuze, volatiele en onvoorspelbare marktomstandigheden zoals genoemd in randnummer 13, mocht het niet zonder meer verondersteld worden door EET dat andere marktdeelnemers zich bewust waren van het foutieve karakter van de prijs van de order. In tegenstelling, andere marktdeelnemers reageren binnen deze marktomstandigheden nog sterker op (onvoorziene) ontwikkelingen in de markt, waardoor aangenomen mag worden dat de impact van een foutieve order des te meer verstoring werkt op het proces van vraag en aanbod op de markt. De noodzaak tot prudent handelen is binnen deze context cruciaal. Zoals volgt uit randnummer 32 volgt, wijzen andere marktdeelnemers op de buitengewone omstandigheden, de onzekerheid in de markt en de volatiliteit van de handel, waarin zij mede rechtvaardiging zien voor de extreme prijzen op 7 maart 2022, niet wetende dat dit (mede) het gevolg was van een uitgevoerde foutieve order.
65. Andere marktdeelnemers reageren na de eerste balanceringsactie op de hoge prijs uit die eerste balanceringsactie. Direct nadat de eerste balanceringsactie is uitgevoerd, in de eerste minuten hierna, plaatsen andere marktdeelnemers orders met een prijs tussen de €2.400 en €3.000. Zodra GTS de stappen doorloopt ter uitvoering van de tweede balanceringsactie, plaatsen marktdeelnemers meer orders tegen uitzonderlijk hoge prijzen. Zoals uit paragraaf 2.2.2.1 volgt, hebben meerdere marktdeelnemers naderhand verklaard dat de reden voor deze hoge prijzen de (uitgevoerde) order met de hoge prijs tijdens de eerste balanceringsactie was. Marktdeelnemers gingen ervanuit dat dit de op dat moment geldende marktomstandigheden weerspiegelden. Ook EET ging mee met het plaatsen van orders tegen deze hoge prijzen. EET is op dat moment de enige marktdeelnemer die weet, of kon weten, dat deze prijzen (mede) het gevolg zijn van de foutieve order van EET. Het gevolg van dit alles is dat de handel en prijzen, als onderdeel van de balanceringsactie, waarschijnlijk niet het resultaat zijn van een integer proces van vraag en aanbod.
66. Teneinde het onjuiste of misleidende signaal uit de markt te halen, behoorde EET doelmatig en tijdig opvolging te geven aan de constatering dat zij een foutieve order had geplaatst. ICE Endex heeft een escalatieprocedure die door EET ingezet kon worden om het signaal dat uitging van de foutieve

order ongedaan te maken. Ook kon EET een *Urgent Market Message* uitdoen om andere marktdeelnemers erover te informeren dat de transactie onbedoeld tot stand is gekomen en niet de daadwerkelijke marktomstandigheden weerspiegelt. Hoewel dit de uitvoering van de foutieve order tijdens de eerste balanceringsactie niet ongedaan had gemaakt, zouden andere marktdeelnemers er daarna wel van op de hoogte zijn dat deze prijs onbedoeld tot stand is gekomen. Andere marktdeelnemers hadden in dat geval op basis van deze informatie hun handelsgedrag kunnen aanpassen, waarna de handel en prijzen daarna en gedurende de tweede balanceringsactie weer het resultaat zouden zijn van een integer proces van vraag en aanbod. Doordat EET heeft nagelaten opvolging te geven aan de constatering dat zij een foutieve order had geplaatst, bleef het onjuiste of misleidende signaal in de markt, waardoor er tijdens de tweede balanceringsactie wederom sprake was van een kunstmatig hoog prijsniveau.

67. Andere marktdeelnemers hebben direct schade ondervonden van het handelen en nalaten van EET. Zoals uit paragraaf 2.1 volgt, voert GTS als onderdeel van een balanceringsactie transacties uit namens de gebruikers die veroorzaker zijn van de systeemontbalans in het gassysteem. Daarbij zal GTS, anders dan andere marktdeelnemers, elke prijs te accepteren waarbij zij de meest gunstige biedingen accepteert die nodig zijn om de ontbalans te verklein. Via GTS hebben deze gebruikers, als gevolg van de foutieve order, tijdens de twee balanceringsacties tegen extreem hoge prijzen gas moeten kopen.
68. De ACM merkt op dat EET met haar handel tijdens de twee *Next Hour*-balanceringsacties op 7 maart 2022 door haar fout - volgens de berekening van de ACM - €2.363.471 voordeel heeft genoten⁴⁴. Dit bedrag valt uiteen in €1.079.426 voordeel uit de eerste balanceringsactie en €1.281.045 voordeel uit de tweede balanceringsactie.⁴⁵

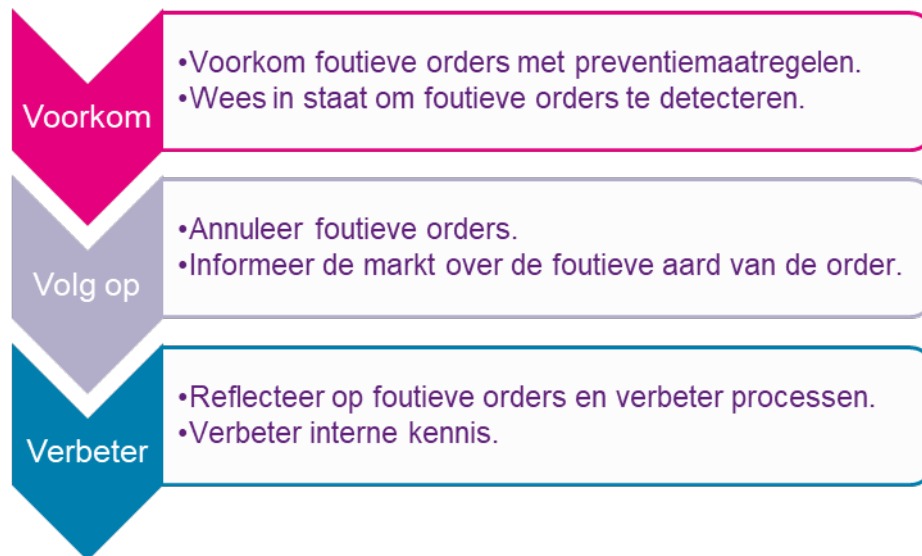
6.2 Doeltreffendheid toezegging

69. De ACM beoordeelt in deze paragraaf de doeltreffendheid van de toezegging van EET.
70. Bij de beoordeling van de *doeltreffendheid* van de toegezegde maatregelen kijkt de ACM naar de mate waarin EET met de genomen maatregelen in overeenstemming handelt of zal handelen met het verbod op marktmanipulatie in artikel 5 REMIT, in het bijzonder door foutieve orders of transacties. De ACM overweegt daarbij dat een foutieve order of transactie per definitie onbedoeld is en een typefout nooit volledig uitgesloten kan worden, ondanks alle preventieve maatregelen die genomen kunnen worden. Dit neemt niet weg dat er een grote verantwoordelijkheid ligt bij marktdeelnemers om foutieve orders of transacties te voorkomen met de juiste preventie- en detectie maatregelen. Als er desondanks toch sprake is van een foutieve order of transactie, dient een marktdeelnemer tijdig en doelmatig opvolging te geven aan de constatering van die fout door de order of transactie terug te draaien en/of de markt zo snel als mogelijk te informeren over de foutieve aard van de order of transactie. Daarnaast raadt de ACM marktdeelnemers aan om te reflecteren op foutieve orders en interne processen en kennis te verbeteren. Een marktdeelnemer moet zelf bepalen welke maatregelen passend zijn gelet op zijn eigen bedrijfsvoering. Het niet nemen van de juiste maatregelen, ter preventie of opvolging van een foutieve order of transactie, kan bijdragen aan de ernst en verwijtbaarheid van de marktmanipulatie die ten gevolge van de foutieve order of transactie plaatsvindt.

---

⁴⁴ Het genoten voordeel is het verschil tussen: (1) de brutowinst in de daadwerkelijke situatie met fout en (2) de brutowinst in de *counterfactual* situatie zonder fout.

⁴⁵ ACM/UIT/596060, Reactie op conceptaanvraag van EET met berekening voordeel door ACM van 20 april 2023.

Figuur 5 Maatregelen ter preventie of opvolging van een foutieve order of transactie

71. Uit verklaringen en de toezeggingsaanvraag van EET volgen dat EET de typefout onmiddellijk na plaatsen en uitvoeren van de order heeft opgemerkt. In de toezegging van EET staat hierover:⁴⁶
- “EET merkt op, dat zij de typefout onmiddellijk heeft gesignaleerd. Ten gevolge van het sluiten van de biedingsronde was het echter niet meer mogelijk tot herstel van de typefout over te gaan. Zij heeft echter op dat moment een onjuiste conclusie getrokken uit de marktomstandigheden en zij meende ten onrechte, dat andere partijen een hogere prijs hadden geboden. Bovendien erkent EET inmiddels dat zij de escalatieprocedure van ICE onmiddellijk had moeten opstarten ter voorkoming van het mogelijk verstrekken van onjuiste of misleidende signalen aan de markt in de zin van artikel 5 REMIT. Tot slot verkeerde EET destijds ten onrechte in de veronderstelling, dat GTS een keuze heeft in het accepteren van een bieding. Thans onderkent EET dat GTS een prijsnemer is.”*
72. Uit deze verklaring van EET volgt dat (de gevolgen van) de foutieve order van EET op 7 maart 2022 niet voortkwamen uit een gebrek aan detectiemaatregelen. EET heeft de typefout immers onmiddellijk na plaatsing gesignaleerd. Wel constateert de ACM dat er een gebrek was aan preventiemaatregelen en opvolging door EET. Tegen deze achtergrond beoordeelt de ACM de doeltreffendheid van de toezegging van EET. De ACM beoordeelt hierna per maatregel die EET toezegt de doeltreffendheid ervan.
73. Maatregel 1 omvat het bespreken van het belang om zorgvuldig te handelen. Deze maatregel heeft, volgens EET, tot doel om *dispatchers/operators* bewust te maken van de risico's van het maken van typefouten, zodat zij extra alert zijn en blijven op het voorkomen van het maken van typefouten en anderzijds weten hoe te handelen mocht dit toch gebeuren. De ACM is van mening dat bewustzijn bij *dispatchers/operators* bijdraagt aan het voorkomen van foutieve orders of transacties en het verbeteren van de interne kennis.
74. Maatregel 2 valt uiteen in twee vangnetmaatregelen die ertoe dienen typefouten die niet onmiddellijk (na plaatsing van de order) worden geconstateerd, toch te detecteren. Maatregel 2a houdt in dat bepaalde informatie ter bespreking zal worden toegevoegd aan de reguliere maandrapportage van de afdeling *Energy Operations*. Maatregel 2b houdt in dat de TTF *Next Hour*-biedingen elk kwartaal besproken zullen worden in het overleg van de voorzitter van het CIB en de verantwoordelijke

⁴⁶ Bijlage 2, Toezeggingsaanvraag EET, p. 3.

manager van de afdeling *Energy Operations*. De ACM is van mening dat deze maatregelen voornamelijk bijdragen aan het verbeteren van en reflecteren op de interne processen en kennis. Hoewel de maatregel ertoe kan leiden dat niet direct geconstateerde typefouten alsnog kunnen worden hersteld, is de tijdsinterval waarmee deze maatregelen worden genomen niet geschikt voor het tijdig en doelmatig uit de markt halen van een onjuist of misleidend signaal.

75. Maatregel 3 houdt in dat EET een procedure voor herstel van typefouten intern heeft doorgevoerd en dat EET deze procedure in Confluence opneemt en opgenomen houdt. Deze maatregel heeft volgens EET tot doel foutieve biedingen te herstellen teneinde onjuiste signalen naar de markt te voorkomen en/of te beperken en om *dispatchers/operators* bewust te maken van het risico op typefouten. De ACM is van mening dat deze maatregel, na detectie van een foutieve order, de opvolging van een foutieve order verbetert. De procedure die EET toelegt te hebben doorgevoerd, geeft intern duidelijkheid aan handelaren welke stappen ondernomen moeten worden bij een typefout. Daarnaast vindt er escalatie plaats. Intern richting het *Head of Energy Operations*, en extern door de escalatieprocedure van ICE Endex te starten. Dit zorgt voor meer zekerheid dat typefouten, die een onjuist of misleidend signaal teweeg kunnen brengen, geïdentificeerd worden en vervolgens gecorrigeerd kunnen worden richting de markt. EET heeft deze procedure ook in Confluence vastgelegd en toegankelijk gemaakt voor medewerkers. Dit draagt bij aan de bewustwording en daarmee daadwerkelijke toepassing van de procedure door medewerkers.
76. Maatregel 4 valt uiteen in drie toegezegde maatregelen. Maatregel 4a houdt in dat EET in geval van een typefout altijd de markt zal informeren via de escalatieprocedure van ICE Endex. In het geval deze procedure om wat voor reden niet werkt of niet mogelijk is, zal EET afhankelijk van de omstandigheden een *Urgent Market Message* uitsturen of een *Suspicious Transaction Report* melding maken. Maatregel 4b houdt in dat de verplichting tot het starten van de escalatieprocedure is opgenomen in Confluence. Maatregel 4c houdt in dat EET de regels voor de communicatie met ICE Endex in geval van typefouten heeft aangescherpt. De ACM is van mening dat deze toegezegde maatregelen bijdragen aan de opvolging van foutieve orders. Het tijdig en doelmatig informeren van de markt over een typefout is cruciaal voor het zo veel als mogelijk beperken van onjuiste of misleidende signalen aan de markt ten gevolge van de foutieve order of transactie. Daarbij benadrukt de ACM dat het altijd de verantwoordelijkheid van de marktdeelnemer in kwestie is om ervoor te zorgen dat er geen misleidende of onjuiste signalen naar de markt gaan, of dat deze in de markt blijven hangen. De toezegging van EET stelt dat, als de escalatieprocedure van ICE Endex niet werkt of mogelijk is, zij “naar verwachting” een *Urgent Market Message* uitstuurt of een *Suspicious Transaction Report* melding maakt. EET schrijft vervolgens: “Dit is afhankelijk van de omvang van de typefout en het overleg met ICE en de reden voor het niet kunnen gebruiken van de escalatieprocedure door ICE.” De ACM benadrukt dat doorslaggevend voor het uitdoen van een *Urgent Market Message* dient te zijn de vraag of er (waarschijnlijk) sprake is van een onjuist of misleidend signaal naar de markt. Als de escalatieprocedure van ICE Endex niet werkt of mogelijk is, dient EET er dus zorg voor te dragen dat het onjuiste of misleidende signaal tijdig en doelmatig uit de markt wordt gehaald.
77. Maatregel 5 valt uiteen in vijf toegezegde maatregelen. Maatregel 5a houdt in dat EET haar biedingsstrategie voor TTF *Next Hour*-producten aanpast in die zin dat [Vertrouwelijk]. Maatregel 5b houdt in dat deze aanpassing in Confluence is opgenomen. Maatregel 5c houdt in dat deze maatregel met de *dispatchers/operators* is besproken. Maatregel 5d houdt in dat eventuele afwijkingen van de gewijzigde biedingsstrategie in de maandrapportage van de afdeling *Energy Operations* wordt opgenomen. Maatregel 5e houdt in dat deze aanpassing onderdeel zal gaan uitmaken van de trainingen, zoals genoemd in maatregel 8. EET stelt dat deze maatregelen tot doel hebben te voorkomen dat als er onverhoopt onjuiste signalen naar de markt gaan door een typefout, deze in elk geval zo veel mogelijk in omvang beperkt blijven. De ACM is van mening dat deze maatregelen voornamelijk bijdragen aan de detectie van foutieve orders en het verbeteren van de interne processen. Deze maatregelen dragen bij aan de detectie, omdat orders die naderhand af blijken te

wijken van de biedingsstrategie gericht geïdentificeerd kunnen worden. Hier kunnen dan alsnog passende maatregelen voor genomen worden. Daarnaast dragen deze maatregelen bij aan het verbeteren van de interne processen, omdat afwijkingen van de biedingsstrategie opgemerkt kunnen worden en opgenomen worden in de maandrapportage. De ACM is er, op basis van de aangeleverde informatie, niet van overtuigd dat deze wijziging van de biedingsstrategie op zichzelf ook bijdraagt aan de preventie van foutieve orders. Daarvoor zou het handelssysteem dat EET gebruikt afwijkingen van de biedingsstrategie in reële tijd moeten identificeren en weigeren. Daarnaast wijst de ACM er op dat ook biedingen die binnen de (nieuwe) biedstrategie vallen, alsnog kunnen kwalificeren als foutieve order die onjuiste of misleidende signalen geeft.

78. Maatregel 6 houdt in dat het *Head of Energy Operations* in geval van typefouten – ongeacht het tijdstip – altijd wordt geïnformeerd. Daartoe zegt EET toe diverse (aangescherpte) communicatieregels of -maatregelen door te voeren. Deze maatregel heeft, volgens EET, enerzijds tot doel de bewustwording van de *dispatchers/operators* ten aanzien van typefouten te verhogen. Anderzijds heeft deze maatregel, volgens EET, tot doel ingeval van typefouten zo snel mogelijk de juiste personen te informeren teneinde de opvolging van typefouten te verbeteren. De ACM is van mening dat deze maatregel bijdraagt aan de opvolging van geconstateerde fouten in orders en, in mindere mate, het voorkomen van foutieve orders. De maatregel draagt bij aan de opvolging van geconstateerde fouten, doordat handelaren van EET, ongeacht het moment van de dag, de verplichting hebben om intern te escaleren bij typefouten. Dit kan de interne besluitvorming rondom het instellen van de escalatieprocedure van ICE Endex verbeteren. Hierdoor is de kans groter dat foutieve orders die (mogelijk) onjuiste of misleidende signalen aan de markt geven als zodanig worden geïnterpreteerd en dat aan de constatering van de fout opvolging wordt gegeven, dan in de situatie dat een handelaar dit alleen moet inschatten. Deze maatregel leidt (beperkt) tot het voorkomen van foutieve orders, doordat de regelmatige aandacht bij EET voor deze maatregel bijdraagt aan bewustwording over foutieve orders.
79. Maatregel 7 houdt in dat EET in interne handboeken en kennisdocumenten zal opnemen hoe gehandeld dient te worden in geval van een typefout. Deze maatregelen hebben tot doel bewustwording bij handelaren om zorgvuldig te handelen te vergroten, typefouten te voorkomen, herstellen en de gevolgen ervan te beperken, en bewustwording bij handelaren te vergroten over mogelijke REMIT overtredingen. De ACM is van mening dat het juist en volledig vastleggen van (interne) kennis en afspraken over de omgang met foutieve orders en transacties leidt tot een betere bewustwording en toepassing van de afspraken en daarmee naleving van wet- en regelgeving. Zolang wordt geborgd dat de kennisdocumenten in de praktijk ook daadwerkelijk toegepast worden, draagt de vastlegging van regels en afspraken bij aan het voorkomen van foutieve orders en transacties en de (juiste) opvolging daarvan.
80. Maatregel 8 valt uiteen in twee toegezegde maatregelen. Maatregel 8a houdt in dat EET de maatregelen 1, 3, 4c, 5d, 6 en 7 aan trainingen zal toevoegen. Maatregel 8b houdt in dat EET de onderwerpen van REMIT aan de agenda van diverse overleggen zal toevoegen. Dit omvat overleggen van afdelingshoofden van *trading* en *dispatching* en bijeenkomsten, cursussen en *on-boarding* processen met *traders* en *dispatchers/operators*. Dit heeft, volgens EET, tot doel om bewustzijn te verhogen en de opvolging bij foutieve orders of transacties te verbeteren. De ACM is van mening dat de diverse trainingen en overleggen waarbinnen onderwerpen van REMIT, waaronder foutieve orders en transacties, expliciet worden opgenomen/besproken, geschikt zijn als (een van de) preventiemaatregel(en) om foutieve orders en transacties te voorkomen en om het bewustzijn over welke maatregelen er genomen moeten worden bij een foutieve order of transactie kunnen verhogen. De diverse overleggen bieden bovendien een platform om te reflecteren op foutieve orders en daarmee processen te verbeteren.
81. Maatregel 9 houdt in dat EET het door haar genoten voordeel van beide TTF *Next Hour*-balanceringsacties op 7 maart 2022 aan GTS betaalbaar stelt. GTS kan dit bedrag vervolgens terugbetalen aan de gebruikers (minus EET) die tijdens de twee *Next Hour*-balanceringsacties op 7

maart 2022 veroorzakers waren van de systeemontbalans. De ACM is van mening dat deze maatregel bijdraagt aan de doeltreffendheid van de toezegging, aangezien dit bijdraagt aan het vertrouwen dat andere marktdeelnemers hebben in de integriteit van de elektriciteits- en gasmarkten en bewerkstelligt dat marktmisbruik niet met winst wordt beloond. Dit sluit aan bij de doelstelling van REMIT (zie overweging 1 REMIT). Deze maatregel ontnemt EET het voordeel dat zij heeft behaald als gevolg van haar foutieve order en kan bijdragen aan (het herstel van) het vertrouwen in de integriteit van de balanceringsmarkt voor gas.

82. De ACM concludeert dat de maatregelen die EET toezegt te zullen uitvoeren, of al heeft uitgevoerd, bijdragen aan het voorkomen en opvolgen van geconstateerde fouten in orders en transacties. Daarnaast dragen de maatregelen eraan bij om interne processen en kennis over foutieve orders bij EET te verbeteren. Dit draagt ook indirect bij aan het verbeteren van processen ter voorkoming en opvolging van foutieve orders. De ACM komt, op grond van het gestelde in deze paragraaf, tot het oordeel dat de toezeggingen die EET heeft aangeboden doeltreffend zijn.

6.3 Controleerbaarheid toezegging

83. De ACM beoordeelt in deze paragraaf de controleerbaarheid van de toezegging van EET.
84. EET dient aannemelijk te maken dat zij de toezeggingen op controleerbare wijze zal naleven. Het is aan EET om aan te tonen dat zij de toezegging naleeft. In de aanvraag zegt EET toe om op diverse momenten informatie aan te leveren bij de ACM. In Tabel 3 in hoofdstuk 5 is een overzicht opgenomen van de momenten waarop EET welke informatie dient aan te leveren.
85. Bepaalde informatie heeft EET direct met de aanvraag van de toezegging meegestuurd. De ACM benadrukt dat zij deze informatie niet heeft gecontroleerd bij het beoordelen van de toezeggingsaanvraag zelf. Controle van deze meegestuurde stukken wordt uitgevoerd na bindend verklaren van de toezegging.
86. EET zal uiterlijk op 30 september 2023, 31 december 2023 en 31 maart 2024 (het einde van een kwartaal, gedurende de looptijd van de toezegging) bepaalde informatie aan de ACM sturen. Hieronder vallen bijvoorbeeld een kopie van de reguliere maandrapportages van de afdeling *Energy Operations* (maatregel 2a), een kopie van de verslagen van de kwartaalbesprekingen van de voorzitter CIB en de manager *Energy Operations* (maatregel 2b), PowerPoint presentaties van de werkoverleggen (maatregel 1) en een dan actuele *print screen* van diverse maatregelen die zijn opgenomen in Confluence. Dit betekent dat EET per aanlevermoment de reguliere maandrapportages van meerdere maanden dient aan te leveren. De drie vaste momenten waarop EET uiterlijk informatie dient aan te leveren, maakt de administratieve last voor zowel EET als de ACM lager.
87. Voor sommige toezeggingen zal EET informatie aanleveren op specifieke momenten die afwijken van het einde van een kwartaal. Dit betreft bepaalde informatie in het kader van maatregelen 7, 8b en 9. Dit specifieke moment is in tabel 3 in hoofdstuk 5 te vinden. Alleen voor het aanleveren van het inwerkprogramma van nieuwe *traders* en *dispatchers/operators* is bepaald dat de aanlevering hiervan afhankelijk wordt gemaakt van het daadwerkelijk aannemen en inwerken van nieuwe *traders* en *dispatchers/operators*.
88. Als laatste biedt EET de ACM de mogelijkheid aan om op verzoek van de ACM op locatie bij EET ter controle van de toezeggingen toegang te krijgen tot Confluence (maatregelen 3, 4b, 4c, 5a, 5b en 6) en de telefoons van de *dispatchers/operators* (maatregel 4c).

89. De ACM komt, op grond van het gestelde in deze paragraaf, tot het oordeel dat de toezeggingen die EET heeft aangeboden controleerbaar zijn. Overigens sluit dit niet uit dat de ACM aanvullende informatie kan opvragen ter controle van de naleving van de toezeggingen.

6.4 Doelmatigheid toezegging

90. De ACM beoordeelt in deze paragraaf de doelmatigheid van de toezegging van EET.
91. De ACM heeft de bevoegdheid om een bestuursrechtelijke boete op te leggen wegens een overtreding van artikel 5 REMIT. Als de ACM aantoonbaar is dat EET met haar handelen en nalaten op 7 maart 2022 artikel 5 REMIT heeft overtreden, zou de ACM daar dus een boete voor kunnen opleggen. De ACM acht in dit specifieke geval een toezegging echter meer doelmatig dan een boete. De ACM heeft hiervoor diverse redenen.
92. Ten eerste verzet de aard van de mogelijke overtreding van EET zich niet tegen een toezeggingsbesluit. Uit de feiten en verklaringen van EET volgt dat EET onbedoeld de order met extreem hoge prijs had geplaatst, en dat er geen tijd meer was om deze order te wijzigen of annuleren voor de balanceringsactie van GTS. Er zijn geen feiten of omstandigheden waaruit volgt dat EET de intentie had om de markt te manipuleren. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat de waarschuwingmeldingen die het handelsplatform ICE Endex toont bij orders die significant afwijken van de geldende marktprijs (volgens EET onbewust) niet werden getoond bij de manier waarop EET haar orders wijzigde in het systeem. Ook was het handelen en nalaten van EET op 7 maart 2022, voor zover bekend, de eerste keer dat er sprake was van een foutieve order of transactie op de TTF *Next Hour*-markt die (mogelijk) tot overtreding van artikel 5 REMIT leidde. Dit wordt ook bevestigd door het onderzoek dat ICE Endex heeft uitgevoerd naar het handelen van EET op 7 maart 2022. Met dit besluit maakt de ACM nu aan alle marktdeelnemers kenbaar welke maatregelen genomen moeten worden om foutieve orders of transacties te voorkomen en, als een fout toch plaatsvindt, welke maatregelen genomen moeten worden om deze adequaat op te volgen. De ACM vindt het, mede gelet op alle andere overwegingen, gerechtvaardigd om voor deze eerste keer een toezeggingsbesluit doelmatig te achten.
93. Ten tweede biedt een toezegging de mogelijkheid om structurele maatregelen te (laten) nemen om de oorzaken van een overtreding aan te pakken en herhaling te voorkomen, en biedt de toezegging de ACM een basis om hierop toe te zien. Een boete wordt opgelegd om gedrag of een situatie uit het verleden te bestraffen. Uit het onderzoek van de ACM blijkt dat EET diverse maatregelen kan nemen die de kans op foutieve orders of transacties verkleinen en, in het geval dit toch gebeurt, de opvolging ervan verbetert. De aanvraag van EET komt hieraan tegemoet en bevat een brede reeks aan maatregelen die volgens de ACM geschikt zijn om ten minste eraan bij te dragen herhaling van het plaatsen van een foutieve order te voorkomen en de opvolging hiervan te verbeteren. Ook erkent EET dat zij fouten heeft gemaakt op 7 maart 2022, waaronder het niet wegnemen van mogelijk onjuiste of misleidende signalen. Erkenning van fouten is een belangrijke basis om de oorzaak aan te pakken en herhaling te voorkomen.
94. Ten derde omvat de toezegging van EET een maatregel die EET verplicht om het door haar oneigenlijk genoten voordeel betaalbaar te stellen aan GTS, waarna dit bedrag terugbetaald kan worden aan andere marktdeelnemers die gedupeerd zijn door de foutieve order van EET. De ACM zorgt er hiermee voor dat marktmanipulatie, in lijn met overweging 1 REMIT, geen winst oplevert. Tegelijkertijd kan, met de terugbetalingsverplichting, de schade voor andere deelnemers gedeeltelijk ongedaan worden gemaakt. Een boete kent deze mogelijkheid niet.
95. Ten vierde is het moment in het onderzoek waarop EET de toezegging heeft ingediend opportuun. EET heeft een constructieve houding aangenomen tijdens het onderzoek en de gesprekken met de ACM. Nadat de ACM een eerste informatieverzoek en gesprek heeft gevoerd met EET, heeft EET

aangegeven om richting een toezegging te willen werken. Daarmee is de snelheid en efficiëntie van een toezegging, gelet op het moment waarop EET de aanvraag voor een toezegging heeft ingediend, hier meer opportuun dan het voortzetten van het onderzoek en handhavingstraject.

96. Tot slot publiceert de ACM dit besluit. Publicatie van de toezegging draagt bij aan de doelmatigheid van het besluit. De ACM hecht hier des te meer waarde aan, nu de hoge prijzen van 7 maart 2022 breder in de markt zijn waargenomen en het vertrouwen van andere marktdeelnemers in het functioneren van de markt kunnen beïnvloeden. Een toezegging biedt de mogelijkheid om sneller over te gaan tot publicatie dan bij andere instrumenten het geval kan zijn, waardoor de onzekerheid rondom de handel op 7 maart 2022 uit de markt gehaald kan worden.
97. De ACM komt, op grond van het gestelde in deze paragraaf, tot het oordeel dat de toezegging die EET heeft aangeboden doelmatig is.

6.5 Conclusie

98. De toezegging die EET aan de ACM heeft aangeboden, is naar het oordeel van de ACM doeltreffend. Verder concludeert de ACM dat de toezegging voldoende waarborgen bevatten voor (het toezicht op) de naleving ervan. Ten slotte is de ACM van oordeel dat de bindendverklaring van deze toezegging doelmatiger is dan het voortzetten van het onderzoek en het doorlopen van een eventueel sanctietraject.

7 Besluit

99. Gelet op artikel 12h van de Instellingswet besluit de ACM dat zij de in hoofdstuk 5 aangehaalde, en de in bijlage 2 opgenomen, toezeggingen bindend verklaart voor Eneco Energy Trade B.V.
100. De ACM staakt het onderzoek om vast te stellen of de gedragingen van Eneco Energy Trade B.V. met betrekking tot haar orders in TTF *Next Hour*-producten op de gasbeurs van ICE Endex in het kader van de balanceringsacties van GTS op 7 maart 2022 om 08:21 uur en 09:21 uur een overtreding inhouden van het verbod op marktmanipulatie, neergelegd in artikel 5 REMIT.
101. Daarmee vervalt voor de ACM de bevoegdheid om dit, in het vorige randnummer genoemde onderzoek naar Eneco Energy Trade B.V., verder voort te zetten.
102. De ACM is bevoegd om toezicht uit te oefenen op de naleving van de toezegging. Bij niet-naleving van de toezegging kan de ACM een boete opleggen. De ACM kan ook onderhavig besluit intrekken en het onderzoek opnieuw openen. De ACM kan nieuwe informatie onderzoeken die zij ontvangt nadat de toezegging bindend is verklaard.

103. Dit besluit geldt tot 1 april 2024.

Den Haag,
Datum: 6 juli 2023

Autoriteit Consument en Markt,
namens deze,

drs. M.R. Leijten
bestuurslid

Als u belanghebbende bent, kunt u bezwaar maken tegen dit besluit. Stuur uw gemotiveerde bezwaarschrift naar de Autoriteit Consument en Markt, Directie Juridische Zaken, postbus 16326, 2500 BH Den Haag. Dit moet u doen binnen zes weken na de dag waarop dit besluit bekend is gemaakt. In uw bezwaarschrift kunt u de Autoriteit Consument en Markt verzoeken in te stemmen met rechtstreeks beroep bij de bestuursrechter.

Bijlage 1. Verloop van de procedure

1. Voor zover relevant voor het toezeggingsbesluit volgt hierna het verloop van de procedure.
2. ICE Endex heeft op 19 april 2022 een *Suspicious transaction report* (STR) ingediend bij het ACER Notification Platform vanwege een mogelijke overtreding van artikel 5 REMIT door EET op 7 maart 2022.⁴⁷ ICE Endex heeft op 19 juli 2023, 11 oktober 2022, 22 november 2022 en 15 december 2022 op verzoek van de ACM aanvullende informatie aangeleverd naar aanleiding van de door ICE Endex ingediende STR.⁴⁸
3. Op 16 december 2022 heeft de ACM EET telefonisch geïnformeerd over haar onderzoek.⁴⁹
4. Op 20 december 2022 heeft de ACM een informatieverzoek aan EET gestuurd.⁵⁰ EET heeft dit verzoek in twee delen, op 22 januari 2023 en op 2 februari 2023, beantwoord.⁵¹
5. Op 16 februari 2023 heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen EET en de ACM.⁵² In vervolg op het gesprek heeft EET op 10 maart 2023 informatie aan de ACM gestuurd.⁵³
6. Op 10 maart 2023 heeft de ACM contact met EET. Tijdens dit gesprek zegt EET een toezeggingsaanvraag te willen doen. Dit wordt op 10 maart 2023 door EET per e-mail bevestigd.⁵⁴ Vervolgens is er in de periode maart – juni 2023 overleg en afstemming tussen de ACM en EET over de inhoud van deze toezegging.
7. Op 20 maart 2023 heeft de ACM in het kader van de toezeggingsaanvraag van EET telefonisch contact met GTS over de mogelijkheid tot terugbetaling van kosten van een balanceringsactie door GTS aan gebruikers; de ACM informeert EET over deze mogelijkheid tot terugbetaling.⁵⁵ Op 11 april 2023 wordt de mogelijkheid tot terugbetaling door GTS schriftelijk bevestigd.⁵⁶
8. Op 28 juni 2023 heeft EET de definitieve toezeggingsaanvraag ingediend bij de ACM.⁵⁷
9. Op 29 juni 2023 heeft ICE Endex op verzoek van de ACM aanvullende informatie aangeleverd.⁵⁸

---

⁴⁷ ACM/IN/690692, Suspicious transaction report van ICE Endex van 19 april 2022.

⁴⁸ ACM/IN/705162, Brief van ICE Endex aan de ACM van 19 juli 2023; ACM/IN/720944, Informatie van ICE Endex aan de ACM van 11 oktober 2022; ACM/IN/732084, E-mail van ICE Endex aan de ACM van 22 november 2022; ACM/IN/735556, Informatie van ICE Endex aan de ACM van 15 december 2022.

⁴⁹ ACM/UIT/588864, E-mail van de ACM aan EET van 16 december 2022.

⁵⁰ ACM/UIT/587137, Informatieverzoek van de ACM aan EET van 20 december 2022.

⁵¹ ACM/IN/743091, Beantwoording informatieverzoek van EET aan de ACM op 22 januari 2023; ACM/IN/749128, Beantwoording informatieverzoek door EET op 2 februari 2023.

⁵² ACM/UIT/591858, Verslag van ambtshandeling door de ACM van 16 februari 2023, ACM/UIT/595635, Verslag van gesprek van de ACM met EET op 16 februari 2023; ACM/IN/773573, E-mail van EET aan de ACM van 15 mei 2023 met akkoord op het gespreksverslag.

⁵³ ACM/IN/759991, E-mail van EET aan de ACM op 10 maart 2023.

⁵⁴ ACM/IN/759993, E-mail van EET aan de ACM van 10 maart 2023.

⁵⁵ ACM/UIT/594422, E-mail van de ACM aan EET van 20 maart 2023.

⁵⁶ ACM/UIT/595436, E-mail van de ACM aan GTS van 11 april 2024; ACM/IN/768192, E-mail van GTS aan de ACM van 11 april 2023.

⁵⁷ ACM/IN/784042, E-mail van EET aan de ACM van 28 juni 2023.

⁵⁸ ACM/IN/784398, E-mail van ICE Endex aan de ACM van 29 juni 2023.

Bijlage 2. Toezeggingsaanvraag Eneco Energy Trade B.V.

(volgende pagina)

Autoriteit Consument & Markt
T.a.v. [Vertrouwelijk]
Postbus 16326
2500 BH Den Haag

Per email: 22_180065@acm.nl

Rotterdam, 27 juni 2023

Onderwerp: Conceptvoorstel Toezegging Eneco
Uw kenmerk: ACM/UIT/591859 en ACM/22/180065

Geachte [Vertrouwelijk],

Bij brief van 20 december 2022 met kenmerk ACM/UIT/587137 heeft u Eneco Energy Trade (**EET**) een informatieverzoek (**Bijlage 1**) gestuurd over de gebeurtenissen op 7 maart 2022 met betrekking tot de TTF Next Hour biedingen. Bij brief d.d. 20 januari 2023 heeft EET schriftelijk op dit informatieverzoek gereageerd (**Bijlagen 2-2e**). Vervolgens heeft op 16 februari 2023 een gesprek plaatsgevonden tussen de Autoriteit Consument & Markt (**ACM**) en EET over deze gebeurtenissen. Het verslag van dit gesprek is als **Bijlage 3** aan dit verzoek gehecht.

Naar aanleiding van dit gesprek hebben er diverse telefoongesprekken plaatsgevonden. In deze gesprekken heeft EET aangegeven, dat een situatie zoals zich heeft voorgedaan op 7 maart 2022 niet meer mag voorkomen en zij hiervoor naast de al direct genomen maatregelen ook aanvullende maatregelen zal gaan nemen. Inmiddels zijn deze maatregelen - zowel de al genomen als de aanvullende - afgestemd met de ACM. EET wenst deze maatregelen vast te leggen in de vorm van een toezegging. Door middel van deze brief dient EET op grond van artikel 12h Instellingswet Autoriteit & Markt een aanvraag in tot het bindend verklaren van de toezegging in het kader van het nakomen van de bepalingen op grond van artikel 5 REMIT.

In het vervolg van deze aanvraag zal EET ingaan op de gebeurtenissen op 7 maart 2022. Bovendien zal EET de inmiddels genomen en de nog te nemen maatregelen nader toelichten, evenals het doel van de maatregelen, de staat van de implementatie van de maatregelen en de controlemogelijkheden van de ACM.

Zoals uit het vorenstaande blijkt, is het informatieverzoek toegezonden aan EET, een zelfstandige rechtspersoon binnen de Eneco Groep. Aangezien het verzoek is gericht aan EET, zal EET de

maatregelen treffen en dient EET een aanvraag in tot het bindend verklaren van de toezegging. In het vervolg van dit verzoek zal bij een aantal maatregelen Eneco Groep als een soort vangnet optreden. In dat geval zal gesproken worden over **Eneco**.

De gebeurtenissen op 7 maart 2022

Op 7 maart 2022 heeft EET deelgenomen aan twee balanceringsacties van Gasunie Transport Services (**GTS**) op de gasbeurs van ICE Endex (**ICE**) met betrekking tot TTF Next Hour-producten. De eerste balancering vond plaats om 08.21 uur (eerste balanceringsactie). De tweede balanceringsactie vond plaats om 09.21 uur (tweede balanceringsactie). Tijdens een balanceringsactie wordt er een biedladder aangeboden van volumes en de bijbehorende prijzen met als doel om het aanbod voor GTS te vergroten. De verschillende biedingen in een balanceringsactie maken onderdeel uit van een biedladder. In een biedladder gebruikt EET meestal een [Vertrouwelijk].

In de laatste seconden van de eerste balanceringsactie, vlak voor het sluiten van de biedingsronde, heeft EET één van haar biedingen van de biedladder aangepast. Dit is gedurende een biedingsronde niet ongebruikelijk teneinde de bieding zo actueel mogelijk te houden. Daarbij heeft EET per abuis een typefout gemaakt. Ten gevolge van deze typefout kreeg deze bieding een prijs mee, die 10x hoger was dan bedoeld. De operator van dienst heeft de typefout direct geconstateerd maar kon vanwege het sluiten van de biedingsronde geen correctie meer doorvoeren. Vervolgens heeft hij direct na sluiting van de biedingsronde contact gezocht met de dag-coördinator operaties en later op de dag met de gastrader, zoals gebruikelijk in geval van operationele afwijkingen. Zij hebben op dat moment gezamenlijk een korte analyse van de situatie gemaakt:

- De markt was uiterst nerveus, volatiel en onvoorspelbaar ten gevolge van met name de situatie in de Oekraïne;
- In de biedingsronde waren, naar EET op dat moment meende, volumes van andere partijen tegen een hogere prijs afgeroepen dan de door EET foutief ingevoerde prijs;
- Het systeem van ICE heeft geen waarschuwingssignaal afgegeven;
- GTS heeft het volume van EET afgeroepen.

Op grond hiervan is EET op dat moment tot de conclusie gekomen, dat zij met de per abuis ingevoerde prijs niet de TTF Next Hour closing prijs heeft beïnvloed en heeft zij geen verdere acties ondernomen. EET heeft vervolgens stappen gezet om het verkochte volume te leveren. Daarna heeft EET deelgenomen aan de tweede balanceringsactie.

De ACM meent dat EET door de typefout en het ontbreken van een adequate actie daarna een verkeerd (hoog) prijssignaal heeft gegeven. Daardoor is naar de mening van de ACM de prijs van de balanceringsactie in de tweede biedingsronde beïnvloed en hebben andere marktpartijen die hoge prijs in de tweede biedingsronde gevolgd. Hierdoor heeft EET naar de mening van de ACM de markt (onbedoeld) beïnvloed.

EET merkt op, dat zij de typefout onmiddellijk heeft gesignaleerd. Ten gevolge van het sluiten van de biedingsronde was het echter niet meer mogelijk tot herstel van de typefout over te gaan. Zij heeft echter op dat moment een onjuiste conclusie getrokken uit de marktomstandigheden en zij meende ten onrechte, dat andere partijen een hogere prijs hadden geboden. Bovendien erkent EET inmiddels dat zij de escalatieprocedure van ICE onmiddellijk had moeten opstarten ter voorkoming van het mogelijk verstrekken van onjuiste of misleidende signalen aan de markt in de zin van artikel 5 REMIT. Tot slot verkeerde EET destijds ten onrechte in de veronderstelling, dat GTS een keuze heeft in het accepteren van een bieding. Thans onderkent EET dat GTS een prijnsnemer is.

De escalatieprocedure van ICE is opgenomen in de Guidance ICE Futures Europe Trade Adjustment and Cancellation Policy d.d. 18 november 2019. Een kopie van deze guidance is als **Bijlage 4** aan dit verzoek gehecht.

De toezegging van EET ziet op maatregelen, die erop gericht zijn

- typefouten in biedingen (**typefouten**)⁵⁹ altijd intern en extern (ICE) te melden;
- de bewustwording van artikel 5 REMIT te verhogen;
- de procedures van de dispatchers/operators en traders daarop aan te passen.

Het doel van al deze maatregelen is enerzijds typefouten te voorkomen en anderzijds in het geval van een typefout de juiste stappen te nemen teneinde een overtreding van artikel 5 REMIT te voorkomen.

---

⁵⁹ Met een typefout wordt bedoeld een erroneous order zoals gedefinieerd in paragraaf 6.3.2 sub I (p 89) van de ACER Guidance on REMIT application 6th Edition: unintentionally placing orders or entering into transactions that send false or misleading signals regarding supply, demand or price of a wholesale energy product

Maatregelen

Allereerst wordt benadrukt dat er binnen de kaders van het compliance beleid van de Eneco Groep sprake is van een bestendig compliance beleid met betrekking tot de verplichtingen en verboden van REMIT. Daardoor hebben management en medewerkers een hoog bewustzijn van REMIT.

Echter, onregelmatigheden, zoals bijvoorbeeld een typefout, kunnen nooit uitgesloten worden, hoe prudent er ook gehandeld wordt. Ter voorkoming van typefouten en ten einde de juiste stappen te zetten na een typefout heeft EET inmiddels diverse maatregelen genomen en zal zij nog aanvullende maatregelen treffen hoe te handelen in een dergelijke situatie. Het betreft zowel externe als interne maatregelen. Alvorens daarop in te gaan, geeft EET eerst een kort overzicht van het bestaande compliance beleid.

1. Bestaand compliance beleid

Eneco hanteert binnen de gehele groep de Eneco Policy Financial Regulation (**PFR**). Dit document is als **Bijlage 5** aan dit verzoek gehecht. In hoofdstuk 3 van de PFR wordt specifiek aandacht besteed aan de verplichtingen op grond van REMIT. Op p 7 van de PFR wordt specifiek aandacht besteed aan het verbod op marktmanipulatie zoals bedoeld in artikel 5 REMIT.

Deze PFR is binnen de groep geïmplementeerd ten einde richtsnoeren te geven aan alle werknemers, die actief zijn op de groothandelsmarkten voor energie⁶⁰. In geval van twijfel over de uitleg van de PFR dient contact opgenomen te worden met de afdeling Regulatory Affairs van Eneco⁶¹. Daarnaast dienen de betrokken werknemers te goeder trouw te handelen en kennis te nemen van de PFR. In de PFR is een toelichting opgenomen wat wordt verstaan onder 'te goeder trouw handelen'. De betrokken werknemers dienen zich te houden aan deze richtsnoeren, bij gebreke waarvan disciplinaire maatregelen getroffen kunnen worden⁶².

Naast de PFR hanteert Eneco een Guideline Financial Regulation (**GFR**) ten behoeve van de gehele Eneco Groep. Een kopie van deze GFR is als **Bijlage 6** aan dit verzoek gehecht. Ook de GFR geeft richtsnoeren aan de werknemers die actief zijn op de groothandelsmarkten voor energie. Zij dienen zich aan deze GFR te houden, bij gebreke waarvan disciplinaire maatregelen getroffen kunnen worden.

In de GFR wordt veel aandacht besteed aan de verplichtingen op grond van REMIT. Zo is er in hoofdstuk 2 op p 1 een definitie te vinden van 'market manipulation'. En hoofdstuk 3.3 besteedt aandacht aan het verbod op marktmanipulatie, zoals bedoeld in artikel 5 REMIT.

---

⁶⁰ Hoofdstuk 1A van de PFR

⁶¹ Hoofdstuk 1B van de PFR

⁶² Hoofdstuk 1C van de PFR

Tot slot heeft elke Business Unit, die actief is op de groothandelsmarkt voor energie, een eigen aanvullende GFR. Voor EET is dat de **GFRT**. In de GFRT zijn regels opgenomen met betrekking tot het handelen te goeder trouw, transparantie, verbod op marktmanipulatie, plicht tot het melden van storingen van productie-installaties, verbod op handel met voorwetenschap en het melden van transacties. Ook gelden er procedures voor de dispatchers, operators en traders die borgen dat REMIT wordt nageleefd door EET. Dit is onder andere vastgelegd in de GFRT en de daarbij behorende FAQ. Deze GFRT is als **Bijlage 7a** aan dit verzoek gehecht. De FAQ zijn als **Bijlage 7b** aan dit verzoek gehecht.

In de GFRT wordt veel aandacht besteed aan REMIT. De ondertitel van de GFRT is tenslotte: Anti-abuse REMIT and MAR'. Hoofdstuk 5 van de GFRT is geheel gewijd aan het verbod op marktmanipulatie.

Ten behoeve van de dispatchers/operators hanteert EET een intern documentatiesysteem; **Confluence**. In dit systeem zijn alle processen van de dispatchers/operators beschreven. Alle dispatchers/operators zijn bekend met dit systeem en handelen overeenkomstig dit systeem. De werking van Confluence en de verplichting dienovereenkomstig te handelen is onderdeel van zowel de reguliere trainingen als de training van nieuwe medewerkers.

De betrokken werknemers van EET dienen zich te houden aan deze richtsnoeren (PFR, GFR, GFRT en Confluence), bij gebreke waarvan disciplinaire maatregelen getroffen kunnen worden⁶³.

In geval van twijfel over de uitleg van de GFRT dient contact opgenomen te worden met de GFRT Compliance Officer. Dit is de voorzitter van de Compliance Implementation Board (**CIB**) van EET.

2. Externe maatregelen

Naar aanleiding van de gebeurtenissen op 7 maart 2022 heeft EET uitvoerig overleg gevoerd met ICE. Zij hebben deze situatie samen "nagespeeld". Het bleek, dat bij het *aanpassen* van een bieding, zoals is geschied bij op 7 maart 2022, het systeem van ICE geen waarschuwingssignaal afgeeft aan de marktpartij die de bieding heeft aangepast en waarbij de prijs niet marktconform lijkt. Er gaat alleen een waarschuwingssignaal af indien bij een *nieuwe* bieding de prijs niet marktconform lijkt. Wat marktconform is, is via diverse algoritmen in de systemen van ICE ingebouwd. De opbouw van dat systeem en de details zijn bij marktpartijen niet bekend.

Een marktpartij, zoals EET, kan een dergelijk waarschuwingssignaal niet inbouwen. De handel loopt immers via het systeem van ICE en niet via haar eigen systemen. ICE heeft aan EET toegezegd dit

---

⁶³ Hoofdstuk 1D van de GFRT

manco in haar systeem aan te passen. EET heeft zeer recent bij ICE navraag gedaan over de aanpassing. Op het moment van het versturen van dit verzoek heeft EET nog geen antwoord ontvangen van ICE. Met een wijziging van het waarschuwingssignaal, zoals hiervoor besproken, wordt bereikt dat ook bij aanpassing van een bieding eventuele fouten zoals een typefout kunnen worden gesignaleerd door alle marktpartijen die gebruik maken van het systeem.

3. Interne maatregelen

De interne maatregelen zijn onderverdeeld in een drietal onderdelen, waarbij EET per onderdeel aangeeft wat de maatregelen inhouden en hoe hierop controle door de ACM kan plaatsvinden:

- a) Aanpassen van werkprocessen binnen EET;
- b) Intensiveren van trainingen en daarmee verdere bewustwording van de bepalingen van REMIT voor dispatchers/operators binnen EET;
- c) Terugstorten van het genoten voordeel aan GTS.

Zoals hiervoor al is aangegeven, zijn al deze maatregelen gericht op het voorkomen van een overtreding van artikel 5 REMIT in het geval sprake is van een typefout.

Deze aanvraag voor een toezegging ziet op het handelen van EET op het platform van ICE voor het doen van zogenaamde Next Hour biedingen om daarmee typefouten en de gevolgen van eventuele typefouten op dit platform te voorkomen. EET handelt weliswaar ook op andere platformen van derden, zoals die van TenneT, maar elk platform heeft zijn eigen systeem en eigen mechanisme. Elk handelsplatform heeft zijn eigen systeem ten aanzien van waarschuwingen en zijn eigen methodieken om gegevens in te voeren. Dit verzoek heeft derhalve geen betrekking op andere platformen.

EET heeft aanpassingen in haar werkprocessen doorgevoerd of zal deze op korte termijn doorvoeren. Deze aanpassingen zijn gericht op het voorkomen dan wel beperken van de gevolgen van typefouten. Bij elke maatregel zal de status van implementatie worden aangegeven. Bovendien zal aangegeven worden wat het doel is van de maatregel en wat de controlemogelijkheden van de ACM zijn. Het betreft de volgende maatregelen.

Maatregel 1: Bespreken belang zorgvuldig handelen
--

Maatregel 1 houdt in: *Bespreken van het belang tot zorgvuldig handelen met de dispatchers/operators.*

Toezegging 1

EET bevestigt aan de ACM, dat zij maatregel 1 deels heeft uitgevoerd en dat zij naar aanleiding van de gebeurtenissen van 7 maart 2022 haar dispatchers/operators in diverse werkoverleggen, mailtjes en trainingen nogmaals uitdrukkelijk heeft gewezen op het belang van zorgvuldig handelen. Daarnaast zegt EET aan de ACM toe dit elk half jaar te herhalen.

Doel

Deze maatregel heeft tot doel om dispatchers/operators bewust te maken van de risico's van het maken van typfouten, zodat zij extra alert zijn en blijven op het voorkomen van het maken van typfouten en anderzijds weten hoe te handelen mocht dit toch gebeuren. Een bieding met een typfout kan onbedoeld een verkeerd signaal geven aan de markt. De foutieve bieding kan derhalve op grond van artikel 5 REMIT gezien worden als (een poging tot) marktmanipulatie. Door een goed bewustzijn bij medewerkers kunnen typfouten wellicht voorkomen worden en door een goede kennis over adequaat handelen na een typfout kunnen de (onbedoelde) gevolgen van een typfout worden voorkomen.

Status

Deze maatregel is

- a) mondeling besproken in diverse werkoverleggen, zoals bijvoorbeeld in het Energy Operations (**EOP's**) ploegoverleg van maart 2023, daar gehanteerde presentaties zullen voortaan achteraf aan alle betrokkenen per e-mail worden toegestuurd;
- b) bij e-mail van 19 juli 2022 aan alle dispatchers/operators toegestuurd.

Controle ACM:

- Van de wekelijkse werkoverleggen worden geen verslagen gemaakt en er is geen agenda.
- Wel wordt er periodiek een power point presentatie gemaakt, zoals bijvoorbeeld van het EOP's overleg van maart 2023. Deze power point presentatie is als **Bijlage 8** aan dit verzoek gehecht.
- Een kopie van de mail van 19 juli 2022 is als **Bijlage 2e** aan dit verzoek gehecht.

Deze maatregel zal

- c) elk half jaar herhaald worden in de nog te plannen werkoverleggen;
- d) in kwartaalbesprekingen van de voorzitter van het CIB en de manager EOP's geagendeerd worden;
- e) in reguliere trainingen, zoals genoemd in maatregel 8 worden behandeld.

Controle ACM:

- EET zal een power point presentatie gebruiken bij werkoverleggen waar het onderwerp aan de orde komt en deze per e-mail aan de betrokkende toesturen. Zowel de power point presentatie als de betrokken e-mail zullen aan de ACM worden toegestuurd aan het einde van elk half jaar. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van september 2023 en de laatste dag van maart 2024 bij de ACM aan;
- De afsprakenreeks met de agenda van de kwartaalbesprekingen van de voorzitter CIB en de manager EOp's, zoals beschreven in maatregel 2b, is als **Bijlage 9** aan dit verzoek gehecht;
- De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024.

Maatregel 2: Voorkomen en constateren typerfouten vangnet

Zoals in de aanhef al is aangegeven heeft EET de typerfout op 7 maart 2022 onmiddellijk geconstateerd. Ten gevolge van het sluiten van de biedingsronde was het echter niet meer mogelijk tot herstel van de typerfout over te gaan. Voor het geval de typerfout niet onmiddellijk wordt geconstateerd zegt EET aan de ACM nog een tweetal 'vangnetmaatregelen' toe.

Maatregel 2a houdt in: *Typefouten in de TTF Next Hour biedingen, uitvoering van de escalatieprocedure en afwijkingen van de biedingsstrategie, zoals genoemd in maatregel 5, zullen ter bespreking toegevoegd worden aan de reguliere maandrapportage van de afdeling Energy Operations.*

Toezeegging 2a

EET zegt aan de ACM toe de volgende onderdelen aan de reguliere maandrapportage van de afdeling Energy Operations toe te voegen:

- a) typerfouten in de TTF Next Hour biedingen;
- b) escalatiemeldingen aan ICE;
- c) afwijkingen van de biedingsstrategie, zoals genoemd in maatregel 5;
- d) het aantal TTF Next Hour afroepen van GTS tijdens balanceringsacties, dit zal geschieden met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023

Controle ACM:

- Een kopie van de reguliere maandrapportage zal aan het eind van elk kwartaal aan de ACM worden toegezonden. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van september en december bij de ACM aan.
- De reguliere maandrapportage van de maand juni zal begin oktober tezamen met de maandrapportage van september worden toegezonden.
- Een kopie van de mail van 17 mei 2022, waarin het Head of Energy Operations bevestigt dat de Next Hour afroepen worden opgenomen in het maandrapport ter bespreking in het kwartaaloverleg is als **Bijlage 10** aan dit verzoek gehecht.

Toelichting

De afdeling Energy Operations stelt deze maandrapportage op ten einde:

- inzicht te krijgen en te houden in/op de eigen performance;
- niet direct geconstateerde typefouten alsnog vast te stellen;
- de afgesproken procedures alsnog in gang te zetten indien dat nog niet is geschied;
- te leren van eventueel gemaakte fouten zodat dergelijke fouten in de toekomst niet meer zullen voorkomen.

Deze maandrapportage wordt gestuurd naar het management van EET en betrokkenen (zoals de directeur Operations & IT en de voorzitter van het CIB). Er wordt getoetst aan de volgende criteria:

- of de biedingen in lijn zijn met de [Vertrouwelijk];
- of de biedingen in lijn zijn met de aangescherpte biedingsstrategie, zoals genoemd bij maatregel 5;
- of de biedingen in lijn zijn met de [Vertrouwelijk].

Status

Alle sub a tot en met d genoemde onderdelen zijn inmiddels aan de maandrapportage toegevoegd.

EET merkt uitdrukkelijk op, dat deze maatregel **vertrouwelijk** is en niet openbaar gemaakt mag worden. Op grond van artikel 5.1 lid 1 sub c Woo blijft het openbaar maken van informatie achterwege voor zover dit bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld. Typefouten in TTF Next Hour biedingen, uitvoering van de escalatieprocedure en afwijkingen van de biedingsstrategie zijn naar de mening van EET als zodanig aan te merken.

Maatregel 2b houdt in: De TTF Next Hour biedingen zullen elk kwartaal besproken worden in het overleg van de voorzitter van het CIB en de verantwoordelijke manager van Energy Operations.

Toezegging 2b

EET zegt aan de ACM toe de TTF Next Hour biedingen elk kwartaal op basis van de maandrapportages te zullen bespreken in het overleg van de voorzitter van het CIB en de verantwoordelijke manager van Energy Operations (de afdeling waar de dispatchers/operators onder vallen).

Toelichting

In dit overleg worden de Next Hour Biedingen en de eventuele escalaties op basis van de maandrapportages, zoals genoemd bij maatregel 2a, doorgenomen aan de hand van de nieuwe biedingsstrategie voor **[Vertrouwelijk]**, zoals genoemd bij maatregel 5, en de eventuele waarschuwingssignalen van ICE. Indien in dit overleg blijkt dat sprake is van een typefout, die om een of andere reden niet bij ICE is gemeld, zal alsnog besloten worden ICE in te lichten over een mogelijk 'foutieve' bieding. Indien in dit overleg alsnog wordt geconstateerd dat er sprake is van een 'foutieve' bieding, dan zal dit aan de dispatchers/operators worden teruggekoppeld.

Doel

Het doel van deze maatregel is om eventueel niet geconstateerde typefouten alsnog te signaleren en om niet gemelde typefouten alsnog bij ICE te melden. Deze maatregel fungeert als een soort vangnet.

Status

Deze maatregel zal per 1 mei 2023 als vast agendapunt opgenomen worden op de agenda van de kwartaalbesprekingen van de voorzitter van het CIB en de manager Energy Operations.

Controle ACM

De afsprakenreeks met de agenda van de kwartaalbesprekingen van de voorzitter CIB en de manager EOp's is als **Bijlage 9** aan dit verzoek gehecht. Bovendien zal EET een kopie van de verslagen zal aan het eind van elk kwartaal aan de ACM toezenden. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van maart (2024), juni, september en december bij de ACM aan. Het verslag van juni zal tezamen met het verslag van september worden verzonden.

Maatregel 3 Herstel typefout

Maatregel 3 houdt in: *In Confluence is een procedure opgenomen dat typefouten voor zover mogelijk altijd hersteld worden.*

Toezegging 3

EET bevestigt aan de ACM, dat zij de volgende procedure voor herstel van typefouten heeft doorgevoerd en dat zij de deze in Confluence heeft opgenomen en opgenomen houdt.

Deze procedure houdt in, dat

- a) typefouten in biedingen, voor zover de biedingsronde nog niet is afgesloten en voor zover de resterende tijd daartoe de mogelijkheid biedt, altijd hersteld zullen worden;
- b) een foutieve bieding, voor zover deze niet is gelift, verwijderd wordt uit het systeem dan wel wordt het juiste bedrag alsnog ingevuld;
- c) typefouten in biedingen dienen direct mondeling gemeld te worden bij het Head of Energy Operations (zie maatregel 6), waarna een melding per mail volgt.
- d) bij een typefout dient altijd de escalatieprocedure gestart te worden (zie maatregel 4)

Controle ACM:

- Een print screen van de procedure in Confluence inzake herstel van typefouten is als **Bijlage 11** aan dit verzoek gehecht;
- EET zal elk half jaar een actuele print screen van deze maatregel in Confluence aan de ACM toezenden. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van september 2023 en maart 2024 bij de ACM aan.
- De ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence.
- Typefouten en de herstelmaatregelen zullen in de maandrapportage worden opgenomen; deze wordt aan de ACM verstrekt zie maatregel 2a;
- Een melding van een typefout wordt eerst mondeling en vervolgens per mail gemeld bij het Head of Energy Operations; (zie maatregel 6 en de controlemaatregelen bij die maatregel)
- Escalatiemeldingen zullen in de maandrapportage worden opgenomen; deze wordt aan de ACM verstrekt; (zie maatregel 2a)
- De werking van Confluence is opgenomen in de trainingen zoals maatregel 8 beschreven. De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024.

Status

Deze maatregel is inmiddels ingevoerd en opgenomen in Confluence. Aan deze maatregel is in diverse overleggen aandacht besteed (zie maatregel 2b).

Doel

Deze maatregel heeft tot doel foutieve biedingen te herstellen teneinde onjuiste signalen naar de markt te voorkomen en/of te beperken en om dispatchers/operators bewust te maken van het risico op typefouten.

Maatregel 4: Informeren markt

Maatregel 4 houdt in: EET heeft in Confluence de verplichting opgenomen, dat de markt altijd geïnformeerd wordt in geval van een typefout in de Next Hour Bieding en de regels voor de communicatie met ICE ingeval van typefouten worden aangescherpt en deze verplichting blijft in Confluence opgenomen.

Toezegging 4a

EET zegt de ACM toe in geval van een typefout altijd de markt te informeren via de default-route: de escalatieprocedure van ICE. In het geval deze procedure om wat voor reden niet werkt of niet mogelijk is dan zal Eneco naar verwachting een UMM bericht uitsturen en/of een STR⁶⁴ melding maken. Dit is afhankelijk van de omvang van de typefout en het overleg met ICE en de reden voor het niet kunnen gebruiken van de escalatieprocedure door ICE.

Controle ACM: Deze meldingen zullen in de maandrapportage worden opgenomen. Deze maandrapportage wordt aan de ACM verstrekt. (zie maatregel 2a)

Toezegging 4b

EET bevestigt aan de ACM, dat de verplichting tot het starten van de escalatieprocedure is opgenomen in Confluence.

Controle ACM

- Een print screen van deze maatregel in Confluence is als **Bijlage 11** aan dit verzoek gehecht. EET zal elk half jaar een actuele print screen van deze maatregel in Confluence aan de ACM toezenden. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van september 2023 en maart 2024 bij de ACM aan. (zie maatregel 3)
- De ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence.

---

⁶⁴ Suspicious Transaction and order Reporting

Toezegging 4c

EET bevestigt aan de ACM, dat zij de regels voor de communicatie met ICE ingeval van typefouten als volgt heeft aangescherpt:

- a) De noodzakelijke telefoonnummers zijn in de telefoons van de dispatchers/operators opgenomen;
- b) De noodzakelijke telefoonnummers zijn in Confluence opgenomen;
- c) De dispatchers/operators zijn gewezen op deze maatregel (zie maatregel 1);
- d) De voorzitter van het CIB zal bij typefouten altijd via de kwartaalbesprekingen van maatregel 2b geïnformeerd worden;
- e) Indien een dispatcher/operator om welke reden dan ook (nog) geen melding heeft gedaan, dan zal dit vanuit de kwartaalbesprekingen alsnog geschieden;
- f) Deze procedure zal onderdeel uitmaken van de reguliere trainingen, zoals genoemd in maatregel 8 en deze procedure zal periodiek in de besprekingen met de dispatchers/operators geagendeerd worden.

Controle ACM

- Alle hiervoor genoemde aanpassingen zijn opgenomen in Confluence: De ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence; EET zal elk half jaar een actuele print screen van deze maatregel in Confluence aan de ACM toezenden. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van september 2023 en maart 2024 bij de ACM aan.
- De ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence;
- ACM kan bij EET de telefoons van de dispatchers/operators controleren;
- dispatchers/operators zijn hier op gewezen; zie controlemaatregelen maatregel 1;

Status

Deze maatregelen zijn inmiddels ingevoerd en opgenomen in Confluence, zoals ook is aangegeven in de brief van 20 januari 2023. Ook is hieraan in diverse overleggen aandacht besteed.

Doel

Deze maatregel heeft tot doel:

- te voorkomen dat er onjuiste signalen naar de markt gaan;
- als er onverhoopt toch onjuiste signalen naar de markt zijn gegaan deze signalen of de gevolgen ervan zo snel mogelijk ongedaan te maken;
- de markt zo spoedig mogelijk te informeren over de inhoud en omvang van de onjuiste signalen.

Maatregel 5: Gewijzigde biedingsstrategie

Maatregel 5 houdt in: Aanpassing van de biedingsstrategie in die zin dat de [Vertrouwelijk].

Toezegging 5a

EET bevestigt aan de ACM, dat de biedingsstrategie voor de TTF Next Hour in Confluence zodanig is aangepast, dat de [Vertrouwelijk].

Toezegging 5b

EET bevestigt aan de ACM, dat deze aanpassing in Confluence is opgenomen.

Toezegging 5c

EET bevestigt aan de ACM, dat deze aanpassing met de dispatchers/operators is besproken.

Toezegging 5d

EET zegt aan de ACM toe, dat eventuele afwijkingen van de gewijzigde biedingsstrategie in de maandrapportage opgenomen zullen worden. (zie maatregel 2a)

Toezegging 5e

EET zegt aan de ACM toe, dat deze aanpassing onderdeel zal gaan uitmaken van de trainingen, zoals genoemd in maatregel 8. De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024.

Toelichting

De aanpassing houdt in, dat er een maximum biedprijs voor de dienstdoende dispatcher/operator geldt. De [Vertrouwelijk]

. Deze aanpassing is mede naar
aanleiding van een overleg met ICE doorgevoerd.

Een afwijking van de biedingsstrategie zal in de maandrapportage gemotiveerd opgenomen moeten worden. Afhankelijk van de aard en de oorzaak van de afwijking zal in het kwartaaloverleg het vervolgproces besproken worden.

Doel

Deze maatregel heeft tot doel te voorkomen dat indien er onverhoopt typefouten worden gemaakt, die niet direct worden ontdekt/ongedaan worden gemaakt, [Vertrouwelijk]

. Dit leidt ertoe, dat als er onverhoopt onjuiste signalen naar de markt gaan, deze in elk geval zo veel mogelijk in omvang beperkt blijven.

EET merkt uitdrukkelijk op, dat deze maatregelen **vertrouwelijk** zijn en niet openbaar gemaakt mogen worden. Op grond van artikel 5.1 lid 1 sub c Woo blijft het openbaar maken van informatie achterwege voor zover dit bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld. Typefouten in TTF Next Hour biedingen, uitvoering van de escalatieprocedure en afwijkingen van de biedingsstrategie zijn naar de mening van EET als zodanig aan te merken.

Controle ACM

- 5a en 5b: Een print screen van deze maatregel in Confluence is als **Bijlage 11** aan dit verzoek gehecht; EET zal elk half jaar een actuele print screen van deze maatregel in Confluence aan de ACM toezenden. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van september 2023 en maart 2024 bij de ACM aan.
- De ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence;
- 5c: Een kopie van de mail van 19 juli 2022 is als **Bijlage 2e** aan dit verzoek gehecht.
- 5d: Zie maatregel 2a
- 5e: zie maatregel 8

Maatregel 6: Aanpassen interne communicatie: Altijd informeren Head of Energy Operations
---

Maatregel 6 houdt in: Het Head of Energy Operations wordt in geval van typefouten – ongeacht het tijdstip – altijd geïnformeerd.

Toezegging 6

EET zegt aan de ACM toe, dat

- a) het interne beleid ten aanzien van het informeren van het Head of Energy Operations in die zin is gewijzigd, dat deze ongeacht het tijdstip altijd wordt geïnformeerd op het moment dat er sprake is van een typefout, dit geschiedt in eerste instantie mondeling;
- b) de mondelinge melding zo spoedig mogelijk wordt gevolgd door een melding per mail;
- c) deze maatregel in Confluence is opgenomen en opgenomen zal blijven;
- d) deze maatregel met de dispatchers/operators is besproken;

- e) deze maatregel periodiek in de overleggen met de dispatchers/operators geagendeerd zal worden;
- f) deze maatregel onderdeel zal gaan uitmaken van de periodieke trainingen zoals opgenomen in maatregel 8. De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024.

Controle ACM

- EET zal elk half jaar een actuele print screen van deze maatregel in Confluence aan de ACM toezenden. Dat wil zeggen, gedurende de looptijd van de toezegging, levert EET deze informatie uiterlijk de laatste dag van september 2023 en maart 2024 bij de ACM aan.
- De ACM kan bij EET ter controle toegang krijgen tot Confluence;

Status

Deze aangescherpte communicatieregels zijn inmiddels ingevoerd en opgenomen in Confluence.

Doel

Deze maatregel heeft enerzijds tot doel de bewustwording van de dispatchers/operators ten aanzien van (de ernst van) dit soort fouten te verhogen. Anderzijds heeft deze maatregel tot doel ingeval van typefouten zo snel mogelijk de juiste personen te informeren, zodat eventueel vanuit een hoger niveau alsnog herstelopdrachten gegeven kunnen worden en overleg kan plaatsvinden of de escalatieprocedure bij ICE in werking gesteld dient te worden. Er zal getoetst worden of er van de typefout een verkeerd signaal uitgegaan kan zijn zoals beschreven in de paragraaf 6.3.2 sub I (p 89) van de ACER Guidance on REMIT application 6th Edition. Herstel van de fout en het starten van de escalatieprocedure van ICE door de dispatcher/operator blijven uiteraard de primaire actie. Deze maatregelen leiden ertoe, dat het risico op onjuiste signalen naar de markt wordt beperkt en dat eventuele onjuiste signalen worden hersteld en dat de markt hierover wordt geïnformeerd.

Maatregel 7: Aanpassen Guideline Financial Regulation Trade

Maatregel 7 houdt in: *In de GFRT en de aangehechte FAQ wordt opgenomen hoe te handelen in geval van een typefout.*

Toezegging 7

EET zegt de ACM toe, dat zij de GFRT zal aanpassen.

De aanpassingen zullen betrekking hebben op hoofdstuk 4 Inside Information en op de daaraan gehechte FAQ. De aanpassingen zullen een beschrijving zijn van het incident en de genomen en nog te nemen maatregelen. Het gaat om de volgende aanpassingen:

- a) Opnemen hoofdstuk over typefouten;
- b) In het geval sprake is van een typefout zal naast het onmiddellijk starten van de escalatieprocedure van ICE (maatregel 4) en het informeren van het Head of Energy Operations (maatregel 6) ook de voorzitter van het CIB op de hoogte gebracht worden.
- c) In het geval sprake is van een melding van ICE bij de voorzitter van het CIB zullen de managers van de betrokken afdelingen, veelal van de shortterm desk en/of intraday trading en/of EOp's, de melding op zijn verzoek in samenspraak met het Incidenten Team (zie hierna sub e)) een conceptantwoord opstellen met een inhoudelijk relaas van de feiten en een uitleg van deze feiten.
- d) In het geval na een eigen analyse een mogelijke onregelmatigheid, waaronder begrepen een typefout, wordt geconstateerd dan zal het Incidenten Team geïnformeerd worden via de voorzitter van het CIB.
- e) Er wordt een apart Incidenten Team ingericht bestaande uit medewerkers van Eneco Compliance, de voorzitter van het CIB, een medewerker van EET Legal en een medewerker van Regulatory Affairs. Dit Incidenten Team heeft tot taak om individuele onregelmatigheden, waaronder begrepen typefouten te beoordelen, eventuele vervolgstappen te bepalen en eventuele aanpassingen in de GFRT, Confluence en de trainingen voor te stellen. De voorzitter van dit team is de Group Compliance Officer.

De maatregelen a) tot en met d) zullen genomen worden door EET. Maatregel e) geldt als een soort vangnet vanuit Eneco. Deze maatregelen zullen meegenomen worden in de trainingen, zoals beschreven in maatregel 8. Ook zullen deze maatregelen na aanpassing besproken worden in de verschillende overleggen.

De GFRT worden jaarlijks aangepast naar aanleiding van ontwikkelingen op het gebied van financiële regelgeving, waaronder begrepen REMIT, en naar aanleiding van eventuele verbeteringen van de interne processen. De aangepaste GFRT worden vervolgens vastgesteld door het management van EET.

Controle ACM

EET zal binnen drie maanden na het besluit van de ACM tot bindend verklaring van haar toezeggingen de aangepaste GFRT aan de ACM toezenden. De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024.

Status

EET zal alle hiervoor genoemde maatregelen meenemen in de jaarlijkse update van de GFRT. EET zal de GFRT binnen drie maanden na het besluit van de ACM tot bindend verklaring van haar toezeggingen aanpassen.

Doel

In de eerste plaats is het doel van deze maatregel om dispatchers/operators nog meer bewust te maken van de noodzaak tot zorgvuldig handelen, zodat het risico op typefouten wordt verkleind.

In de tweede plaats is het doel van deze maatregelen gelegen in het voorkomen, herstellen dan wel beperken van de gevolgen van onverhoopte typefouten door een aanscherping van de te ondernemen acties. Dit alles heeft tot doel om onjuiste of misleidende signalen op het TTF Next Hour platform te voorkomen dan wel te herstellen.

In de derde plaats is het doel van deze maatregel, dat de dispatchers/operators zich eerder bewust zullen zijn van de mogelijkheid, dat niet wordt voldaan aan de financiële regelgeving, waaronder REMIT, – bijvoorbeeld naar aanleiding van een vraag of melding van ICE - of dat er mogelijk sprake is van marktmanipulatie en dat dus eerder de geldende procedures in gang gezet zullen worden.

Maatregel 8: Intensiveren training en bewustwording REMIT dispatchers/operators en traders
---

Maatregel 8 houdt in: De bestaande trainingen op het gebied van financiële regelgeving, waaronder begrepen REMIT, worden aangepast en worden verplicht.

Toezegging 8a

EET zegt de ACM toe dat zij de onderwerpen, die zijn benoemd in de maatregelen 1, 3, 4c, 5d, 6 en 7 aan de trainingen zal toevoegen.

Controle ACM: De jaarlijkse training, zoals nader beschreven in maatregel 8, zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024 (uiterlijk 31 maart 2024). De datum van de training en het relevant gebruikte trainingsmateriaal zal uiterlijk 31 maart 2024 aan de ACM worden toegestuurd.

Toezegging 8b

EET zegt aan de ACM toe, dat zij in het kader van de bewustwording de onderwerpen van REMIT aan de agenda van de diverse overleggen zal toevoegen.

Het gaat om de volgende overleggen:

- a) Elk kwartaal zal EET een bijeenkomst met de afdelingshoofden (van trading en dispatching) organiseren waarbij vragen en issues over REMIT besproken zullen worden. Dit zal als volgt uitgevoerd worden:
  - a. De voorzitter van het CIB organiseert deze bijeenkomst in samenwerking met de Group Compliance;
  - b. Er zal een verslag van deze bijeenkomsten worden opgesteld;
  - c. De ervaringen uit deze overleggen zullen gedeeld worden met de dispatchers/operators.
- b) Elk jaar zal EET een bijeenkomst met traders en dispatchers/operators organiseren over REMIT.
  - a. in deze bijeenkomst zullen vragen en issues over REMIT besproken worden;
  - b. deze bijeenkomst is verplicht (thans is dit vrijwillig);
  - c. er zal een verslag van deze bijeenkomsten gemaakt worden;
  - d. de aanwezigheid wordt geregistreerd.
- c) Alle traders en dispatchers/operators dienen tweejaarlijks een (opfris)cursus over REMIT bij een erkend opleidingsinstituut te volgen.
  - a. thans bestaat een dergelijke opleidingsplicht alleen voor nieuwe medewerkers;
  - b. deze verplichting zal vastgelegd worden in de GFRT.
- d) Bij het inwerken (on-boarding proces) van traders en dispatchers/operators zal extra aandacht worden geschonken aan REMIT. Dit zal geschieden via onder andere een kennissessie over de inhoud van de GFRT (inclusief FAQ).

Controle ACM:

- Een kopie van de desbetreffende verslagen (namelijk de verslagen van onderdelen a en b) zal uiterlijk aan het einde van het eerste kwartaal van 2024 (31 maart 2024) aan de ACM worden toegezonden;
- De tweejaarlijkse training (sub c) zal uiterlijk plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2024. (uiterlijk 31 maart 2024). De datum van de training en het relevant gebruikte trainingsmateriaal zal uiterlijk 31 maart 2024 aan de ACM worden toegestuurd.

- Binnen twee weken na afloop van het inwerkprogramma (sub d) zal EET het programma op dit onderdeel aan de ACM toezenden⁶⁵.

Doel

Het doel van deze maatregelen is in de eerste plaats het verhogen van het bewustzijn van dispatchers/operators en traders van de noodzaak tot zorgvuldig handelen. In de tweede plaats beperkt het verhogen van het bewustzijn het risico op typefouten. In de derde plaats verbeteren deze maatregelen de kennis van REMIT. En tot slot leiden deze maatregelen ertoe dat dispatchers/operators bij een onverhoopte typefout de juiste acties zullen nemen, zodat onjuiste of misleidende signalen worden voorkomen, hersteld dan wel worden beperkt en daarmee een overtreding van artikel 5 REMIT wordt voorkomen.

Maatregel 9: Betaalbaar stellen genoten voordeel aan GTS

Maatregel 9 houdt in: EET zal het genoten voordeel aan GTS betaalbaar stellen.

Toezegging 9

EET zegt de ACM toe dat zij binnen vier weken na het besluit tot bindend verklaring van haar toezegging het genoten voordeel aan GTS betaalbaar zal stellen.

Toelichting

Ten einde tot een spoedige oplossing te komen heeft EET in afwijking van haar brief van 20 januari 2023 besloten de berekening van de ACM zoals besproken aan te houden. De bruto marge als gevolg van beide TTF Next Hour balanceringsacties op 7 maart 2022 is dan als volgt samengesteld:

Eerste TTF Next Hour balanceringsacties	€ 1.079.426,=
Tweede TTF Next Hour balanceringsacties	€ 1.284.045,= +
	€ 2.363.471,=

Controle ACM: EET zal na betaling het desbetreffende bankafschrift aan de ACM verstrekken als bewijs van betaling.

EET heeft begrepen, dat de ACM inmiddels contact heeft gehad met GTS over terugbetaling aan de marktpartijen. EET heeft begrepen, dat GTS hier positief tegenover staat. Ook heeft EET begrepen, dat de ACM bij GTS zal verifiëren of de compensatie van de betrokken marktpartijen heeft plaatsgevonden.

---

⁶⁵ Het is op dit moment nog onbekend of er de komende maanden nieuwe traders, dispatchers/operators aangenomen zullen worden en als dat het geval is wanneer het inwerkprogramma afgerond zal zijn.

4. Tot slot

EET stelt voor om een half jaar en een jaar na verbindend verklaring van de toezegging een mondelinge terugkoppeling te geven over alle genoemde punten. Na afronding van de tweede terugkoppeling heeft EET alle toegezegde maatregelen geïmplementeerd en gecommuniceerd.

Uw reactie op het verzoek van EET zie ik met belangstelling tegemoet.

Vriendelijke groet,

[Vertrouwelijk]

Commercieel Directeur Eneco Energy Trade B.V.

Bijlagen:

Bijlage 1: Informatieverzoek van 20 december 2022 van de ACM met kenmerk ACM/UIT/587137

Bijlage 2: Brief d.d. 20 januari 2023 van EET

Bijlage 2a: Bijlage bij brief d.d. 20 januari 2023 bij antwoord op vraag 1i

Bijlage 2b: Bijlage bij brief d.d. 20 januari 2023 bij antwoord 2b

Bijlage 2c: Bijlage bij brief d.d. 20 januari 2023 bij antwoord 3b

Bijlage 2d: Bijlage bij brief d.d. 20 januari 2023 bij antwoord 3b: uitsplitsing

Bijlage 2e: Bijlage bij brief d.d. 20 januari 2023 bij antwoord 5: mail van 19 juli 2022 aan dispatchers/operators

Bijlage 3: Gespreksverslag van 16 februari 2023

Bijlage 4: Guidance ICE Futures Europe Trade Adjustment and Cancellation Policy d.d. 18 november 2019

Bijlage 5: Eneco Policy Financial Regulation (PFR)

Bijlage 6: Guideline Financial Regulation voor de Eneco Groep (GFR)

Bijlage 7a: Guideline Financial Regulation Eneco Energy Trade uit 2022(GFRT)

Bijlage 7b: FAQ behorende bij de GFRT

Bijlage 8: Power point presentatie EOp's overleg maart 2023

Bijlage 9: Kwartaalbesprekingen voorzitter CIB en de manager Energy Operations: Afsprakenreeks en agenda

Bijlage 10: Mail d.d. 17 mei 2022 waaruit blijkt, dat EET de TTF Next Hour afroepen zal verwerken in de maandrapportage van Energy Operations ter bespreking in het kwartaaloverleg

Bijlage 11: Print screen van Confluence, waaruit blijkt, dat er regels zijn opgenomen met betrekking tot het herstel van typefouten, wanneer de escalatieprocedure van ICE gestart dient te worden, dat de biedingsstrategie is aangepast en waaruit blijkt, dat het Head of Energy Operations in geval van menselijke fouten, waaronder betreffen typefouten altijd geïnformeerd zal worden ongeacht het tijdstip